

PRIRODOSLOVNI MUZEJ SLOVENIJE
MUSEUM HISTORIAE NATURALIS SLOVENIAE

SCOPOLIA

27

8 Botanica

**Geologica &
Palaeontologica**

2 Museologica

Zoologica

Nada PRAPROTNIK:

Botanik Valentin Plemel
in njegov herbarij

Botanist Valentin Plemel
and his Herbarium

SCOPOLIA

No 27

pp. 1-42

Ljubljana

Sept. 1992

SCOPOLIA

Glasilo Prirodoslovnega muzeja Slovenije. Izdaja Prirodoslovni muzej Slovenije, sofinancirali so: Republiški sekretariat za raziskovalno dejavnost in tehnologijo, Republiški sekretariat za kulturo in Znanstvenoraziskovalni center SAZU. Uredniški odbor: Jože BOLE, Ernest FANINGER, Janez GREGORI (urednik), Boris KRYŠTUFEK, Ignac SIVEC, Kazimir TARMAN in Tone WRABER. Lektorja: Cvetana TAVZES (za slovenščino) in Helena SMOLEJ (za angleščino). Naslov uredništva in uprave: Prirodoslovni muzej Slovenije, 61000 Ljubljana, Prešernova 20. Izideta najmanj dve številki letno, naklada 600 izvodov. Tekoči račun pri LB št. 50 100-603-40115. Tisk tiskarna Tone Tomšič, Ljubljana.

SCOPOLIA

Journal of the Museum of Natural History of Slovenia, Ljubljana, Edited by the Museum of Natural History of Slovenia, subsidized by Republican Secretariate for Research and Technology, Republican Secretariate for Culture and Centre of Scientific Research of the SASA. Editorial Staff: Jože BOLE, Ernest FANINGER, Janez GREGORI (Editor), Boris KRYŠTUFEK, Ignac SIVEC, Kazimir TARMAN and Tone WRABER. Readers: Cvetana TAVZES (for Slovene) and Helena SMOLEJ (for English). Address of the Editorial Office and Administration: Prirodoslovni muzej Slovenije, YU 61000 Ljubljana, Prešernova 20. The Journal appears at least twice a year, 600 copies per issue. Current account at LB No 50100-603-40115. Printed by tiskarna Tone Tomšič, Ljubljana.

Botanik Valentin Plemel in njegov herbarij

Nada Praprotnik

Prirodoslovni muzej Slovenije
SLO, 61000 Ljubljana, Prešernova 20

Sprejeto: 24.9.1991
UDK(UDC) 92(045)=863 Plemel V.

IZVLEČEK – Delo obravnava botanika Valentina Plemla (1820-1875), ki je v letih 1839-1875 na območju nekdanje Kranjske zbral prvi herbarij, ki je opremljen s shedami, ki vsebujejo vse potrebne podatke. Poleg strokovne in zgodovinske vrednosti ima njegova zbirka velik kulturni pomen. Njegova edina objavljena razprava *Beiträge zur Flora Krain's* (1862) pa je tretje tiskano delo o flori Kranjske oziroma ožjega slovenskega ozemlja. Podrobneje sta obdelana še Franc Plemel in Klemen Janša. Omenjeni so tudi naravoslovci, ki so sodelovali z V. Plemlom.

Ključne besede: Zgodovina botanike, herbarijske zbirke, Valentin Plemel, Slovenija

ABSTRACT – BOTANIST VALENTIN PLEMEL AND HIS HERBARIUM – The work deals with the botanist Valentin Plemel (1820-1875) who between 1839 and 1875 collected the first herbarium in the territory of the then Carniola. The collection is provided with labels containing all data inherent in herbariums. Beside its scientific and historical value, the collection is of vast cultural significance. Plemel's sole published dissertation "*Beiträge zur Flora Krain's*" (1862) is the third printed work on the flora of Carniola and the territory of Slovenia in a narrower sense, respectively. An account is given also of Franc Plemel and Klemen Janša. Mentioned in passing are some other natural scientists who collaborated with Plemel.

Key words: history of botanica, herbarium collections, Valentin Plemel, Slovenia.

1. Uvod

O zgodovini botaničnih raziskovanj na slovenskem ozemlju je veliko znanega, veliko že zapisanega, hkrati pa veliko pozabljenega, prezrtega in neznanega. Premalo se zavedamo, da je tudi ta zgodovina del narodove kulture in prav to prepletenost s slovensko preteklostjo premalo poudarjamo. Tudi naravoslovci, čeprav sprva tujega rodu, in njihova dela nam na svojstven način predstavljajo duh časa, v katerem so živeli in raziskovali. Splošni pregledi so nepopolni. Kratko zgodovino botaničnih raziskovanj na Kranjskem je napisal C. DESCHMANN (1856:1-11); obsirnejši pa je poskus W. VOSSA (1884-1885), ki pa še dobrih sto let po izidu pravzaprav ni presežen. Mnogi njegovi podatki so pomanjkljivi, zastareli, pisani s stališča nemško govorečega naravoslovca, ki ga kultura slovensko govorečih Kranjcev ni preveč zanimala in je ni niti skušal razumeti. Ta pripomba pa Vossovih prizadevanj, da bi prikazal zgodovinski pregled botaničnih raziskovanj pri nas, ne zmanjšuje.

Naslednji splošni pregledi (GROŠELJ, 1939, PETKOVŠEK, 1960, WRABER, 1967, GOSAR & PETKOVŠEK, 1982) so krajši.

Od posameznih naravoslovcev, ki so bili tudi botaniki, je podrobneje obdelan I. A. Scopoli (PETKOVŠEK, 1977).

Bogato gradivo za biografije botanikov je zbrano v vseh petnajstih zvezkih Slovenskega biografskega leksikona (1925-1991).

Po različnih revijah so vsa leta izhajali krajši članki, ki so poskušali osvetliti življenje in delo nekaterih botanikov.

Zgodovinskih podatkov tudi ne manjka v florističnih, taksonomskih, naravovarstvenih, poljudnih in drugih delih. Mnogo dragocenih spoznanj je raztresenih vsepovsod, najdemo jih v leksikonih, enciklopedijah, skriti so po arhivih v rokopisnih zapuščinah in v starih herbarijskih zbirkah.

Prirodoslovni muzej Slovenije hrani dragocene stare herbarije. Najstarejši je iz leta 1696 in ga je uredil Janez Krstnik Flysser iz Ljutomera. V drugi polovici 18. stoletja sta nabirala rastline za herbarij Balthasar Hacquet in Karel Zois. Iz prve polovice 19. stoletja so zbirke Franca Hladnika, Žige Grafa in Henrika Freyerja. Velika pomanjkljivost teh zbirk je, da so na etiketah, shedah oziroma na herbarijskih listkih ponavadi napisana samo latinska imena vrst, manjkajo datumi, nahajališča in tudi nabiralci, ki jih v večini primerov lahko prepoznamo po pisavi. Kje so nabirali rastline, lahko deloma sklepamo iz njihovih objavljenih del ali rokopisnih zapiskov.

V času od leta 1830 do 1845 je nastajala tudi zbirka G. H. L. Reichenbacha *Flora Germanica exsiccata*. Pri njej so sodelovali tudi naši botaniki. Shede so tiskane in so bile večinoma objavljene v časopisu *Flora*. G. Dolliner, F. Hladnik, A. Fleischmann, M. Tommasini, N. Rastern, Ž. Graf in H. Freyer so primerke za to zbirko skrbno opremili tudi s podatki o nahajališču.

Prvi herbarij, za katerega lahko rečemo, da je opremljen s etiketami, ki vsebujejo vse potrebne podatke, pa je zbirka, ki jo je v letih 1839 do 1875 nabiral botanik VALENTIN PLEMEL. Odkritja prvih petnajstih let svojega dela je objavil v *Prispevkih h kranjski flori* (1862). Njegova razprava je tretje tiskano delo o flori Kranjske (za Scopolijem, 1760, 1772 in Fleischmannom, 1844).

Večino njegovega herbarija hrani Prirodoslovni muzej Slovenije (LJM), manjši del pa je v zbirki LJU (Oddelek za biologijo Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani).

Prav zaradi opremljenosti Plemlovega herbarija s popolnimi in zelo raznovrstnimi etiketami tako po načinu pisave, po različnih jezikih in mnogih sodelavcih, zaradi njegovih točnih in zanesljivih podatkov v *Prispevkih*, zaradi duha časa, ki veje iz njegovega življenja in dela, sem se odločila za podrobnejšo obdelavo tega botanika, njegovega dela in časa, v katerem je živel. Njegove prijatelje, sodelavce in znance bom omenila, skupaj z njim pa bom obdelala še dva naravoslovca, ki sta bila z njim tesneje povezana: njegovega brata Franca in Klemena Janša.

Za vso pomoč in nasvete se pristrčno zahvaljujem prof. dr. Tonetu Wrabru, ki mi je ljubeznivo omogočil delo v herbariju LJU in uporabo podatkov iz kartoteke tujih krajevnih imen, mi priskrbel precej potrebne literature ali me nanjo opozoril.

Za vse nasvete se zahvaljujem svojemu učitelju botanike akademiku prof. dr. Ernestu Mayerju, ki že od mojih študentskih let spremlja moja prizadevanja. Hvaležna sem mu za kopiji obeh pisem, ki jih je T. Zupan pisal A. Paulinu, in za vse prijazne pripombe.

Za podatke iz župnijskih kronik se zahvaljujem župnikoma Jožetu Razingerju s Koroške bele in Francetu Urbanju z Dovjega.

Mnogo dela pri tehničnem oblikovanju besedila mi je z računalniškimi nasveti prihranil mgr. Brane Vreš.

Zahvaljujem se vsem poznanim in nepoznanim delavcem v Arhivu Republike Slovenije, Arhivu nadškofijskega ordinariata v Ljubljani, v knjižnici Narodnega muzeja in Slovenskega šolskega muzeja ter v Narodni in univerzitetni knjižnici.

2. Življenjepisi V. Plemla, F. Plemla in K. Janša

Z botaničnim delovanjem Valentina Plemla sta bila najbolj tesno povezana njegov brat Franc Plemel in Klemen Janša. To je razlog, da biografiji obeh botanikov vključujem v to delo.

2.1. Življenjepis Valentina Plemla (1820-1875)

Valentin Plemel se je rodil 7. januarja 1820 na Rečici (Bled) v družini velikega kmeta (zemljaka) Matije. V ljubljanske šole so ga poslali že kot osemletnega dečka. Normalko je obiskoval v letih 1828 do 1831, takrat šestletno gimnazijo pa v letih 1831-1837. Bil je med najboljšimi učenci, saj je leta 1833 dobil Toettingerjevo štipendijo (PISKERNIK, 1949:377). V letih 1835, 1836 in 1837 pa je bil sošolec C. Deschmanna (Juventus, 1835-37); takrat je verjetno spoznal tudi Aleksandra Škofica, ki je začel hoditi v 1. razred gimnazije leta 1834.

Plemel je filozofijo študiral v Ljubljani na liceju v letih 1837-1839. Tudi ti dve leti je bil njegov sošolec C. Deschmann (Album academicorum).

Bogoslovje je obiskoval od 1839 do 1843. V duhovnika je bil posvečen 27. julija 1843.

V šematizmih ljubljanske škofije (Catalogus cleri, 1843-1876) lahko sledimo njegovi službeni poti. Od 1843 do 1847 je bil kaplan na Premu pri Ilirski Bistrici, v letih 1847 do 1848 v Cerknici, 1848 do 1851 v Koprivniku na Kočevskem, 1851 do 1852 v Leskovcu pri Krškem, 1852 do 1857 v Škocjanu (na Dolenjskem). Leta 1857 je prišel na Koroško Belo na Gorenjsko, nazaj v bližino svojega rojstnega kraja. Od kaplana je napredoval v lokalista, v duhovnika lokalije, ki jih je vpeljal v Avstriji Jožef II. To je bil tip manjših, delno samostojnih upravnih enot katoliške cerkve, ki so imele stalnega duhovnika in so bile podrejene župniji.

O delu V. Plemla, ki ni bilo povezano z botaniko, ni veliko znanega. Dolga leta je bil kaplan, kasneje lokalist; kar morda kaže na ne najbolj uspešno službeno kariero.

V arhivu C. Deschmanna (Karel Dežman, PRIV A VIII, fasc. 4) so se v korespondenci ohranila štiri pisma: 1846 je Plemel pisal svojemu prijatelju iz Cerknice, 1850 iz Koprivnika, 1852 iz Leskovca, 1857 pa s Koroške Bele. Pisal mu je delno v slovenščini, delno v nemščini, eden izmed odlomkov pa je v cirilici.

Svojega bivšega gimnazijskega sošolca "iz Koprivnika Kočevskega 3. Vodarja 1850" naslavlja z besedami: "Prijatelj moj dragi!" in ga prosi za čim več novic iz Ljubljane: "Vse vse bi rad zvedil, kar v Ljubljani več veste od mene; pa nimam ga, de bi mi kaj povedal."

Iz kočevske samote mu pripoveduje o nesoglasjih z župnikom Jernejem Medvedom: "Dragi moj Dragutin ... Tebi moj nar dražji prijatelj naj bo potoženo..." Njegov nadrejeni mu je "z očitavnim glasam, velikim serdam očital, de mi v peljavi farnih bukev ni treba natankim biti, de naj natančen bom raji kje drugej, de ravno moji (!?) poverhi v tasti in lahkosti je pripisati, de imamo preteklo leto v krstnih bukvah 9 nezakonskih otrok, ker še tega nikdar v Koprivniku ni bilo..."

Potem mu na duhovit, navdušen način opiše svojo dotedanjo botanično pot:

"To Ti pa rečem, de kakor si me vidil v Lipanci znak na skalo pasti in vale naglo zopet vstati, se za travo deržajočiga po pečinah laziti, ter Bupleurum graminifolium in

Saxia Zoysii dosegnuti; kakor veš, de sim čez Blesko jezero dvakrat notri do otoka plaval, in se tudi velikega bojerja ne bal; kakor sim hodil pred pešavnim Žurgam po ostri in težavni poti čez Koprivnik bistro Savico pit, verh Belšice in Stola ponosniga po nevarnih sterminah naberal *Senecio carniolicus*; kakor sim v Žagi tudi na koprivah sladko spal, in ondi tudi zvezde skozi streho gledal, po tem stermo Begunšico oplezal, na ktere vrhu *Sesleria sphaerocephala* bral, pod verham pa se bistre nepozabljive Rože napil; kakor sim dalje neznani broj Barkinskih jarkov nevtrudoma prehodil, in se tudi v gošavah zapeljive Lôze ne zgubil; kakor sim pozneje prehodil tudi skalnato v peto bodečo Čičarijo, in tudi v lepi Istri od Buzeta do imenitniga Pula hodè se potil, ob večernim mraku Reko zapustil, in še tisto noč na Prem sladko počival, prebrajdal dalje s Tabo vred smradljive luže posušeniga jezera blizu Cerknice, spal na golih tleh Krunkele pod glavo v Šneperskim gaju, po tem pa za plačilo le kranjskimu Snežniku lastniga bešter fantiča z ličnim obrazom *Edrajantha* objemal, se s Tabo tudi v strahovite podzemeljske rastline pri Škocjanu sereno podal; zadnič pa tudi na sv. Jakoba večer 848 leta dobro znano tako remarkabel privoljenje se na Kopo podati zaslíšal in vendar močnodušno prenesel tudi veliko vročino pri preiskovanji horvaških votlin, kjer si me že zgubljeniga miloval, srečno prestal; verh vsiga tega v Čubru Polikarpa Paroviča medveda še z veseljem gledal, in enkrat pod Lipanco za Javornikam tudi pred ponočnim strahom kopitastih medvedov nisem skopnel: - tako bom tudi sadà Medveda pustil medveda ostati, se bom nad njega pogledam, v njegovi družbi še mnogokrat veselil, in zraven tudi nad njim še psihologijo študiral; hodil pa bom po ravni poti, in delal tako, kakor vidim in vem, de je nar bolj prav.“

V letu 1852 je pisal prijatelju iz Leskovca, kjer ni bil zadovoljen z “že tako zarobljenimi in neotesanimi farani“.

Zadnje ohranjeno pismo je pisal že s Koroške Bele (1857). Od vseh pisem je najbolj vedro. V njem pravi:

“Prav dobro smo se imeli. Kar moj farovž ne premore, mi pa Mežanova hiša iz Bleda da; res dobro, če ima človek žago in mlin.“

Ko je prišel na Koroško Belo, se je ukvarjal tudi z zgodovino briksenskih škofov (PISKERNIK, 1949:377), saj ga je zanimalo življenje obeh patronov belske cerkve. Ti njegovi zapiski se po vsej verjetnosti niso ohranili, saj je župnijski arhiv pogorel 14. avgusta 1917, ko so italijanska letala sicer nameravala bombardirati jeseniško železarno, zadela pa so Koroško Belo. Pogorela je vas s cerkvijo vred. Takrat je bila verjetno uničena tudi Plemlova korespondenca in njegovi zapiski, razen nekaj konceptov, ki jih je pripravljaval za svoje pridige.

Kasneje je župnik dr. Stanislav Perčič napisal kratko župnijsko kroniko. Za Plemla pravi, da je bil skromen, prizadeven in dober dušni pastir.

Umril je 9. junija 1875. Njegova smrt je bila nesrečno naključje. O njej Bleiweisove Novice (1875a:196) poročajo:

“Iz Koroške Bele na Gorenskem 6. jun. (V nesreči veliko srečo) imamo poročati našim čitateljem. I. t. m. zvečer je bila strašna huda ura tukaj. Gosp. župnik Plemelj, sloveči botanikar, je v cerkvi ravno izpovedoval žensko, in ker se je bliskalo, treskalo in kakor iz škafa lilo, čakala sta oba v cerkvi, da bi prenehala ploha. Zdaj treš v zvonik; cerkovnik hiti v cerkev in najde žensko omamljeno, vendar živo, župnika pa v klopi nepremakljivo sedečega, z glavo na rokah slonečega. Ko ga kliče in ruka, se gospod nekoliko zdrami, in prva beseda njegova je bila: ali imam še podplate na desni nogi? Cerkovnik in drugi došli farmani mislijo, da se gospod tudi omamljen od strele meša. Spravijo ga domu in v posteljo. Al kaj vidijo? Od zunaj na obleki nič posebnega; ko pa župnik sukno sleče, je bila na levi roki srajca in koža posmojena od strele, ki je pod sukno švignila iz leve roke za vratom na desno stran života dolí v desno nogo v škornje,

kjer so jo brž ko ne žeblički na-se vlekli. In zato oni občutek v tej nogi, da je župnik, ko se je nekoliko zavedel, vprašal: ali imam še podplate na desni nogi? Kjer je šla strela, je bila spodnja obleka zasmojena; na zgornji pa ni bilo nikakršnega sledu. Gosp. župnik je, hvala Bogu, prestal smrtno nevarnost. Zvonik je pogorel, pri banki "Sloveniji" zavarovan."

Nekaj dni kasneje pa neznan kronist v Novicah zapiše (str. 206):

" (Gosp. Val. Plemel, župnik na Koroški Beli), 2. dne t. m. - Kakor smo zadnjič poročali - od strele vdarjen, je žalibog! umrl 9. dne t. m. zvečer. Vrli mož se je ves žrtvoval svojemu poklicu; kar mu je časa ostajalo, obrnil ga je na rastlinoznanstvo, iz katerega zapusti krasno zbirko. Večni mu spomin!"

O neurju in nesrečni Plemlovi smrti sta poročala tudi oba ljubljanska nemška časnika. Laibacher Zeitung (št. 132, 14. junij 1875) poroča o strašni nevihti, ki se je 1. junija razdivjala po Gorenjskem. Strela je udarila v zvonik in v župnika Valentina Plemla, ki je 10. junija (napačen datum!) umrl. Laibacher Tagblatt (št. 126, 7. junij 1875) napačno piše, da je strela udarila v župnika z Bele pri Bohinju, teden dni kasneje (št. 132, 14. junij 1875) pa poroča o smrti botanika Valentina Plemla s Koroške Bele.

Na cerkvi na Koroški Beli je vzidan nagrobnik:

Tu počiva prečastiti
gospod

Valentin Plemelj

roj. 7. jan. 1820 v Gradu
v mašnika posvečen
27. jul 1843

bil 18 let župnik na Koroški Beli
in v tuk. cerkvi od strele smrtno zadet
2. jun. umrl 9. jun. 1875

Postavili duhovni prijatelji

Na nagrobniku je njegov priimek zapisan s črko j - Plemelj, prav tako kot v mrliški knjigi, ki jo hrani Arhiv nadškofijskega ordinariata v Ljubljani. V krstni knjigi pa je zapisana splošno uveljavljena oblika Plemel, ki jo je tudi sam uporabljal.

Čprav sem iskala slike ali fotografije V. Plemla, jih nisem našla. Morda se ni nikoli slikal, morda pa so se slike izgubile.

2.2. Življenjepis Franca Plemla (1828-1852)

Franc Seraf Plemel je bil rojen 30. septembra 1828 v družini kmeta Matije na Rečici (Bled). Prav tako kot njegov starejši brat Valentin je zgodaj odšel v Ljubljano, kjer je v letih 1836-1840 obiskoval normalno, 1840-1846 gimnazijo in 1846-1848 filozofijo na liceju.

Prva dva letnika medicine je študiral v Pragi. Ko se je po počitnicah leta 1850 odpravil v Prago prek Dunaja, so ga premamila zanimivejša predavanja v glavnem mestu monarhije. Tretji in četrti letnik medicine je zaradi tega študiral na Dunaju.

Kot študent 4. letnika medicine je "za znanost prezgodaj" umrl na Dunaju 21. junija 1852 (DESCHMANN, 1862:120).

Tone Wraber hrani izvod Fleischmannovega dela *Übersicht der Flora Krain's* (1844), ki je bil last Franca Plemla. Vanj je zapisoval svoje ekskurzije v letih 1844 do 1847.

V arhivu C. Deschmanna (Karel Dežman, PRIV A VIII, fasc. 4) pa so ohranjena štiri pisma, ki jih je F. Plemel pisal "blagorodnemu gospodu Karlu Dežmanu z Dunaja (1850, 1852). Morda že v slutnji svoje prezgodnje smrti se leta 1850 spominja brata, učitelja in svojih potovanj:

"Hvaležno se spominam, kako dobrotljivo me je brat, in kako umno ste me Vi, častiti gospod, napeljevali k pozorovanju vsega, kar se nam vkaže. Z veseljem se tudi svojiga potovanja spomnim: prehodil sim ravnine, doline, hribe prelazil, do morskih valov se približal, in tam popred mi neznano stvarjenje podvodno opazil, in tudi ponosno na golih pečinah in veršinah daleč okrog jo gledal zemljo slovensko; al če vse to dobro premislim, misli in čuti me obhajajo, katire izraziti nisem kader."

V januarju in februarju 1852 pa je Franc Plemel pisal Deschmannu še tri pisma. V zadnjem februarsem že omenja vnetje prsne mreže, ki jo sicer v slovensko napisanemu pismu imenuje z nemškim izrazom:

"Da se je moj odgovor za nekaj vlekkel, je samo to krivo, ker me je ravno v tem času moja bolezen "rechtsseitige Brustfellentzündung" nar huje imela; tako, da sim moral vse reči za nekaj dni odložiti. Zdaj mi je že precej prejenjalo, in ker upam v malo dneh popolno zdrav biti..."

2.3. Življenjepis Klemena Janše (1825-1854)

Klemen Janša je bil rojen 18. novembra 1825 na Dovjem.

Od leta 1839 do 1844 je obiskoval gimnazijo v Ljubljani, od 1844 do 1847 licej, nato je študiral teologijo. V duhovnika je bil posvečen 30. julija 1850.

V letu 1851 je bil kaplan v Velikem Trnu blizu Krškega, 1852 in 1853 kaplan v Križah pri Trziču.

Od tod se je kot bolnik (valetudinarius) vrnil v svoj rojstni kraj. Bil je pomočnik (nadomeščajoči duhovnik) v župniji. Že prej bolehen je umrl 22. aprila 1854 zaradi "zavzemanja pri gašenju požara v vasi" (Kronika župnije Dovje).

Najbolj znameniti dovški župnik Jakob Aljaž je ob nastopu službovanja pod Triglavom leta 1889 zapisal Kratke črtice za zgodovino Dolške fare. V njih omenja tudi Klemena Janšo:

11. 3. 1854 je bil požar na Dovjem. Ogenj se je začel pri hiši št. 59, kjer so ženske kruh peklo."

"22. 4. je umrl duhoven Klemen Janša, ki se je prav bolehen pri požaru prehladil."

Na dovški cerkvi je vzdana nagrobna plošča v spomin Klemena Janše in njegovega očeta, ki je umrl eno leto za svojim sinom.

3. Herbarij Valentina Plemla

Valentin Plemel je bil prvi slovenski botanik, ki je svoj herbarij opremil z bolj ali manj popolnimi etiketami, na katerih so vsi važnejši podatki.

Za botaniko ga je navdušil zdravnik Janez Nepomuk Biatzovsky (1801-1863). O tem je pisal Plemel v svojem rokopisu, ki je shranjen v Arhivu republike Slovenije (PRIV A XLI).

Biatzovsky je prišel v Ljubljano leta 1834 kot profesor fizike, kemije in botanike na medicinsko-kirurško šolo. Podatki o tem, kdaj je Biatzovsky po Francu Hladniku prevzel vodstvo botaničnega vrta in njegova botanična predavanja na liceju, so v različnih virih

nasprotujoča (BLEIWEIS, 1844:42-43, RECHFELD, 1849, PINTAR, 1925:39, PINTAR, 1928:323, PINTAR, 1939, LAZAR, 1960:2, BORISOV, 1987:259). Najbolj izstopa podatek v Enciklopediji Slovenije (BORISOV, 1987:259), po katerem naj bi se to zgodilo šele po Hladnikovi smrti leta 1844, kar pa ni verjetno. Vodstvo botaničnega vrta je zaradi slabega vida moral Hladnik opustiti leta 1834 ali 1835, predavanja iz botanike na filozofskem študiju pa v letu 1836 ali 1837.

Biatzovsky je verjetno imel v letih, ki jih je preživel v Ljubljani (1834-1850), večjo vlogo pri vzgoji tedanjega mladega botaničnega rodu kot je znano. Njegova predavanja iz botanike so poslušali V. Plemel, C. Deschmann, A. Škofic, J. Ullepitsch, K. Janša in F. Plemel. Vsi so tudi obiskovali ljubljanski botanični vrt, marsikatero rastlino za svoje herbarije so nabrali prav v vrtu, kar pa ne bi bilo mogoče, če jim Biatzovsky tega ne bi dovolil in jih verjetno celo vzpodbujal.

V. Plemel je zapisal, da je predavanja Biatzovskega poslušal in da je zahajal v botanični vrt. Pod neformalnim mentorstvom svojega učitelja botanike je začel nabirati rastline in se vsaj do leta 1846 ravnal po njegovih navodilih, kakor je sam poudaril.

Nabirati je začel leta 1839 v okolici svojega domačega kraja Bleda in v Ljubljani, na Gorenjskem, kasneje v bližini krajev, kjer je služboval (Notranjska, Dolenjska). Rezultate prvih dvajsetih let svojega raziskovanja je objavil v delu Beiträge zur Flora Krains (1862).

Večino rastlin, ki jih je navedel v svojih Prispevkih, je leta 1862 podaril Kranjskemu deželnemu muzeju za tako imenovani Kranjski herbarij (Herbarium Carniolicum), za splošni herbarij pa je prispeval rastline, ki jih je njegov brat Franc nabral na potovanjih izven Kranjske.

Na dunajski svetovni razstavi, ki je bila odprta od 1. maja do 31. oktobra 1873 in ki jo je odprl sam cesar Franc Jožef I. (Novice, 1873a:125), je V. Plemel razstavil lepo urejen in bogat herbarij. Novice (1873b:285) so poročale, da "iz razstave Dunajske pride na Kranjsko 89 medalj in pohvalnih pisem", ki jih je podelil cesar 18. avgusta (na svoj rojstni dan). Medaljo za napredek je dobil "Valentin Plemel, fajmošter na Koroški Beli, za zbirko Kranjskih rastlin" (Novice, 1873b:288). V Arhivu republike Slovenije (PRIV A XLI) se je ohranilo nekaj Plemlove korespondence s Kranjsko deželno komisijo za svetovno razstavo, računi za mape in nekaj časopisov, ki so poročali o tem dogodku. Iz Plemlovega predloga oziroma opisa razstavljenе zbirke izvemo, da je Kranjska flora (Die Flora Krain's) obsegala približno 2000 vrst v 30.000 primerkih. Navedel je Biatzovskega kot prvega učitelja, med sodelavci posebej omenil brata Franca in naštel glavna nahajališča, na katerih so bili primerki nabrani.

Ta herbarij je bil pozneje v lasti Franca Miklitz (1821-1893), gozdarskega nadzornika v Radovljici, dobrega gozdarskega strokovnjaka in entomologa (ŠIVIC, 1959:320-321, KOLER, 1991:384). Leta 1894 je iz njegove zapuščine prišel v Rudolfinum (Argo, 1894:240).

Duplikate tega herbarija, ki jih je Plemel imel za zamenjavo, je iz njegove zapuščine dobil gozdarski svetnik Karel Seitner (1826-1887), gozdarski strokovnjak (ŠIVIC, 1960:45-46, 1967:276-277). Leta 1881 jih je poklonil naravoslovnemu kabinetu ljubljanske realke (Jahresbericht der Staats-Ober-Realschule in Laibach, 1881:49, 1882:56). Herbarij je bil v 12 fasciklih. V letnem poročilu ljubljanske realke (1883:64) pa je zapisano, da so herbarij preuredili in katalogizirali. To delo je opravil profesor W. Voss. Zbirko je imenoval Herbarium Plemelianum. V njej je bilo 12 fasciklov s 479 rodovi in 1304 vrstami. PISKERNIKOVA (1949:377) piše o 12 fasciklih s 486 plemeni in 1313 vrstami. Herbarij je bil urejen po Malyjevem indeksu (MALY, 1860). Od 12 fasciklov je bil en zavitek kriptogam in 4 zavitki lokalnih flor (razvaline gradu Kamen, Mangrt, slap Peričnik, blejske in bohinjske Alpe). Ko je bil prirodopisni kabinet nekdanje ljubljanske realke neodgovorno ukinjen, je precej dvojnic okrog leta 1960 prišlo v herbarij ljubljanske univerze LJU

(WRABER, 1989:279). Ohranilo se je tudi kazalo, ki ga je napisal Voss. Plemlov herbarij je prišel v muzej v dveh delih (leta 1862 in 1894). Čeprav VOSS (1884) in PISKERNIKOVA (1949) pišeta, da so ga uvrstili v kranjski herbarij oziroma v splošni herbarij, je na srečo ostal skupaj. Izognil se je tudi kasnejšemu urejevanju v tako imenovani združeni herbarij, ko so večino herbarijev posameznih starejših avtorjev (npr. Karla Zoisa, B. Hacqueta in F. Hladnika) združili. To mi je omogočilo, da sem leta 1991 Plemlov herbarij uredila po abecedi rodov in vrst. V muzejskem delu Plemlove zbirke je okrog 570 rodov na približno 7000 polah. Skoraj nemogoče je sistematično pregledati Plemlovo zbirko LJU (WRABER, 1989:279). V kazalu je samo seznam vrst in nahajališč, manjkajo pa nabiralci. Pri urejanju zbirke LJM je bilo to lažje izvedljivo. Ni pa se mi zdelo smiselno delati seznama vseh primerkov, ampak sem naredila le izbor najbolj zanimivih in značilnih.

3.1. Herbarijske pole

Herbarij Valentina Plemla je prišel v muzej v 54 fasciklih; 35 je bilo večjih, 19 pa manjših.

Pole so v različnih velikostih, vedno so manjše kot sedaj uveljavljeni format A3. Prevladujeta dve velikosti:

21 × 31 cm
17 × 21 cm

Ti dve meri sicer prevladujeta, lahko so za nekaj centimetrov večje ali manjše, ni dosledno enotnih mer.

Tudi kvaliteta in barva papirja je različna, nekateri primerki so še v časopisnem papirju.

Rastline so v večini primerov samo položene na pole, včasih pa so s papirnatimi trakovi prilepljene.

Na isti poli prevladujejo rastline z istega nahajališča. Kadar pa je na isti poli več primerkov z različnih nahajališč in tudi od različnih nabiralcev, je težko ugotoviti, na kateri primerek se nanašajo podatki z etikete.

Večina pol je pravilno opremljenih z etiketo, ponekod je samo datum, samo datum in kraj ali pa so brez oznak.

3.2. Herbarijski listki (shede, etikete)

Etikete so na nekaterih polah prilepljene, v večini primerov pa so na polo položene. Na isti poli je lahko več enakih etiket. Če pa gre za primerke z različnih nahajališč, so tudi etikete različne.

Herbarijski listki so različni po velikosti, po kvaliteti in barvi papirja. Napisani so v glavnem s črnilom, lahko pa tudi s svinčnikom. Nekateri so izdelani v tehniki kamnotiska (litografije). Tako je lahko odtisnjena cela etiketa, lahko samo ime rastline in podpis, ostali podatki pa so kasneje pripisani z roko.

Na etiketah se srečujemo s celo paleto pisav in jezikov: lahko so napisane v slovenščini, nekaj še v bohoričici, kasneje v latinici, v nemškem jeziku v gotici ali latinici, nekaj etiket pa celo v cirilici. Imena rastlin so seveda v latinščini, čeprav so velikokrat dodana nemška in tudi slovenska imena.

Latinskemu imenu rastline, nahajališču, datumu in nabiralcu so na listkih bolj redko pripisane tudi nadmorske višine v starih dolžinskih merah - čevljih (31,6 cm).

Na isti etiketi je lahko izjemoma navedenih več nahajališč.

Herbarijski listki odsevajo tudi duh tiste dobe. Niso napisani računalniško neosebno, samo z osnovnimi in vedno enakovrstnimi podatki, ampak dodaja Plemel čisto osebne pripombe. Lahko sledimo njegovim izletom, na katerih je nabiral rastline, izvemo, s kom je sodeloval in prijateljaval, pisal je čisto taksonomske pripombe, ki jih je skrbno prebiral v obeh Kochovih izdajah (1835-1837, 1843-1845), pri nekaterih rastlinah je zapisal, katere vrste rastejo skupaj z njimi, pri drugih je označil, kdo mu jih je pomagal določiti. Opazna razlika je tudi med jedrnato napisanimi nemškimi in bolj slikovitimi slovenskimi etiketami.

Etikete iz herbarija V. Plemla

Labels from V. Plemel's Herbarium

Cherleria sedoides L.
 fetthänneähnliche Zwergmiere
 Karavanken Alpe Belšica 27. Juni
 1860.
 Krain. Plemel

1 Nekateri etikete so izdelane v litografski tehniki.

Used in some of the labels is lithographic print.

Luzula nigricans Desv.
 Bei Koch nua Var. von *L. multiflora* Lej.
 Bei Trüb. nua Var. von *Luz. campestris* DC. mit
 sehr wenig Ähren, spärlich bewachsen auf Lössboden, im
 Pfandau, die Lössen sind alt die Geinan. (nicht gut)
 Bei Hoch *Juncus sudeticus* Willd.
 Inverwall auf den Karavanken. Alpe Belšica
 von Belška Planica 27. Juni 1860.

Plemel

2 Na listku so izpiski iz taksonomske literature.

A slip of paper with extracts from taxonomic literature.

Glej dodatek!
 See Appendix.

3.3. Nahajališča

Valentin Plemel je začel nabirati rastline za svoj herbarij zgodaj spomladi leta 1839. Nabiral je v okolici rojstnega kraja Bleda in v okolici Ljubljane.

Na eni najstarejših pol je vrsta *Pedicularis acaulis*, ki jo je nabral na Bledu že v aprilu 1839. Isti mesec je v Ljubljani nabral vrsto *Draba verna*, v maju na Prulah logarico (*Fritillaria meleagris*) in na Bokalcah spomladanski svišč (*Gentiana verna*). Zahajal je tudi v ljubljanski botanični vrt, kjer je od dr. Biatzovskega dobival prve napotke za svojega konjička. V vrtu je julija nabral vrsto *Anthemis arvensis* in k svojemu priimku zapisal, da je študent filozofije (Phys. Stud.). Po šestletni gimnaziji je obiskoval še dve leti licej.

V letu 1840 še vedno prevladujejo nahajališča iz Ljubljane in njene okolice. Nabral je evropsko gomoljčico (*Pseudostellaria europaea*) na njenem klasičnem nahajališču. Seveda je zapisal še Wulfenovo ime *Stellaria bulbosa*. Med počitnicami, ki jih je preživel na Gorenjskem, se je že povzpел na Begunjsčico, Belščico, Debelo peč in na Babji zob. Na listkih je zabeležil, da je študent prvega letnika teologije (Th. 1. anni).

V ljubljanskem botaničnem vrtu je leta 1841 nabral vrsti *Eryngium alpinum* in *Erysimum carniolicum*. Na etiketah je večkrat zapisal, da je v 2. letniku teologije (Theol. 2. anni). Bil je tudi v Postojni, spet na Begunjsčici in Belščici, Babjem zobu, na Jelovici, v Radovni in na Stolu in Rožci.

Leta 1842 je bil na Begunjsčici in Debeli peči. Na obeh nahajališčih je nabral planiko (*Leontopodium alpinum*), bil je na Praprotnici in Lipanci.

Kot novomašnik (Neopresbyter) je 1843 na Blejskem gradu nabral vrsto *Cotoneaster vulgaris*. Na Bledu je našel vrsto *Drosera longifolia* v avgustu, kar je napisano v nemškem jeziku. Na slovensko napisani etiketi je obširnejši: "V rečiškem Križanci v Bledu na Gorenjskem avg. 1843". Podpisal pa se je kot "V. Plemel Rečičan". To je hkrati najstarejša slovensko napisana etiketa v muzejskem Plemlovem herbariju.

Brez označenih nahajališč in nabiralcev pa sta znameniti vrsti *Hladnikia pastinacifolia* in *Pastinaca fleischmanni*, saj se mu je zdelo pomembno, da ima tudi primerke botaničnih redkosti, ki jih ni sam nabral.

V letih 1843-1847 je bil kaplan v Premu pri Ilirski Bistrici. Večina lokalitet iz tega obdobja je iz bližine njegovega službovanja. 8. julija 1844 in 12. julija 1847 se je povzpел na vrh Snežnika in tam nabral vrsto *Edraianthus graminifolius*.

Za kranjsko floro je 1844 leta našel še neodkrito vrsto *Centranthus ruber*. Eno polo je opremil z listkom v nemščini in gotici, na drugi pa je zapisal: "cvete po ozidju Premskiga vara od dvojčana do roglana - bral V. Plemel, Kapl."

"Po skalah in kamnitih senožetih med Premam in Knežakam na Pivki pred sv. Jakobam ta dan nabiral" vrsto *Centaurea rupestris* "V. Plemel Premski Kaplan".

"14. oroslanca 1845" je premski kaplan nabral vrsto *Allium ampeloprasum* "na Vremščici nad Košano zraven skritiga gada". Po zapiskih njegovega brata Franca lahko sklepamo, da sta v bližini Prema in kasneje Cerknice skupaj hodila na krajše izlete, čeprav tega s herbarijskih listkov ne moremo razbrati. V letu 1845 sta bila oba brata v okolici Trsta (Longera, Bazovica); eden redkih daljših Valentinovih izletov pa je bil v Istro do Pulja in Reke.

V letih 1847-1848 je služboval kot kaplan v Cerknici. Botaniziral je v bližini Cerkniškega jezera, na Javorniku, pri Rakeku, na Slivnici (2. maj 1847) je nabral kranjski jeglič (*Primula carniolica*) in bil tudi v Peklu pri Borovnici.

Od 1848 do 1851 je bil kaplan v Koprivniku na Kočevskem. Nabiral je na Kočevskem, v Beli krajini (Metlika, Črnomelj) in se čez Kolpo podal tudi na hrvaško stran v Čabar.

21. julija 1848 sta ob Kolpi pri Poljanah skupaj s prijateljem Deschmannom nabrala jesenček (*Dictamnus albus*), na Kozicah pa vrsto *Scabiosa hladnikiana*. Zanimivo je, da je na eni od pol s Hladnikovim grintavcem Plemel zapisal, da sta primerek nabrala skupaj (legg. Dežman et Plemel), na drugi pa je kot nabiralec zapisan samo on.

Bil je tako navdušen botanik, da ga ni motilo niti nabiranje na pokopališčih. Tako je "na pokopališču Koprivniške fare na Kočevskim po leti 1849 bral Val. Plemel ondašni Kaplan" vrsto *Cynoglossum officinale*.

"Na dan svete Ane 1849" pa je "bral navadni srobot" (*Clematis vitalba*).

"Na visokih pečinah nad Poljansko Kopo na Dol. Kranjskim" je 9. aprila nabral vrsto *Primula auricula*. Kot večina slovenskih etiket ima tudi ta svojo dvojnico, ki je napisana v gotici.

V letih 1851 in 1852 je služboval v Leskovcu pri Krškem, od 1852 do 1857 leta pa je bil kaplan v Škocjanu. Nabiral je v okolici Krškega, Leskovca, Škocjana, Klevevža ... Poleti 1852 je na Dobrovški gmajni našel vrsto *Centuculus minimus* in na etiketi (kakor tudi kasneje v svojih Prispevkih, 1862) skrbno zapisal vrste, ki jih je še nabral oziroma videl v bližini. Tudi pri vrstah *Lythrum hyssopifolia* in *Gypsophila muralis* sta na etiketi spiska rastlin, ki so rastle na istem nahajališču.

Leta 1853 in 1854 je nabiral bistveno manj kot v vseh prejšnjih letih. Zadnji dve leti svojega kaplanovanja v Škocjanu (1855, 1856) se je z nabiranjem skoraj nehal ukvarjati.

Leta 1857 je prišel kot lokalist na Koroško Belo, v kraje, ki so mu bili blizu. Spet je začel nabirati rastline in pripravljati gradivo za Prispevke.

V vseh zadnjih 18 letih je nabiral v glavnem v bližini Koroške Bele in v Karavankah, veliko redkeje v Julijskih Alpah. Med najbolj pogosto navajanimi nahajališči so poleg Koroške Bele še Javornik, Jesenice, Soteska, Potoki, Moste, Breznica, Blejska Dobrava, Bled, slap Šum, Radovna, Lesce, Radovljica, Hlebce, Strma stran in Zasip, Gorje, Brezje, Kamna Gorica, grad Kamen, Podnart.

V Karavankah je nabiral na Golici, Kočni, Belski planini, Svečici, na Javorniškem in Jeseniškem rovtu, na Seči, na Belščici in na Stolu.

Leta 1860 in 1873 je bil na Trbižu na Koroškem.

1863 je bil na Mangrtu, 1871 v Kranjski Gori in Pišnici, 1873 pri Peričniku in na Dovjem.

7. 6. 1857 je C. Deschmann na Belščici na novo odkril Zoisovo vijolico (*Viola zoysi*); na poli iz združenega herbarija LJM je kot nahajališče zapisana Belščica. Ko je o svojem odkritju pisal (1858:117), je kot nahajališči omenil Belščico in Stol. V Plemlovem herbariju je pola, ki nosi kasnejši datum, Deschmann naj bi jo nabral 14. 6. istega leta. Sam Plemel jo je dve leti kasneje nabral na Belščici, v Prispevkih (1862) pa navaja tudi Kočno (sedlo med Golico in Belsko planino, kakor pravijo domačini Struški).

30. julija 1858 sta bila skupaj z Deschmannom na Pristavi na Javorniškem rovtu. Istega dne sta se verjetno skupaj povzpela na Golico, kjer je Plemel nabral vrsto *Hypochoeris uniflora*. 27. junija 1860 sta bila spet skupaj na Belščici pri Zoisovem rudniku železa. Po letu 1860 ni več zapisov, ki bi kazali, da sta skupaj botanizirala.

Tudi v tem obdobju (1862) srečujemo etikete, ki so napisane v nemščini in na katerih navaja samo kraj: Koroška Bela, na slovensko napisanem listku pa pove, da je vrsto *Spiranthes autumnalis* našel na Koroški Beli "pod Fertinovim potam" (pri Fertinu se še danes pravi eni izmed domačij na Beli).

Ko je leta 1862 prišel na Breznico za župnika Lovro Pintar (1814-1875), znani nabožni pisatelj, sadjar in politik (PIRJEVEC & KIDRIČ, 1949:343-344), ga je Plemel večkrat obiskal. V njegovem sadovnjaku in v drevesnici je mimogrede še botaniziral. V svoj rojstni kraj je hodil prek Blejske Dobreave čez Strmo stran po stezi nad levim bregom Radovne, nad

Vintgarjem, skozi katerega tedaj še ni bila urejena pot. Botaniziral je v Zasipu in Podhomu in se ustavljal tudi na barju Križank "blizu bleskega jezera".

Leta 1869 je nabral na Koroški Beli in leta 1871 na Javorniku takrat pogosto zajedalko na lanu vrsto *Cuscuta epilinum*, ki danes spada že med izumrle vrste. Lana v teh krajih že zdavnaj ne sadijo več.

Med izumrle vrste je spadala tudi vrsta *Adonis aestivalis*, ki pa jo je B. Anderle našel pri vasi Studenčice blizu Lesc (WRABER, 1988:51-53). Ko je bila leta 1870 zgrajena železnica od Ljubljane do Trbiža, je V. Plemel na Javorniku hodil tudi po še sveže nasutem železniškem nasipu in leta 1871 našel poletni zajčji mak.

18. avgusta 1873 je na vsaki etiketi skrbno zapisal, da je rastlino nabral na rojstni dan cesarja Franca Jožefa I. To je bil zanj poseben dan, saj je monarh na Dunaju delil medalje in zahvale udeležencem Svetovne razstave. Slavnosti se Plemel ni udeležil, je pa dogodek na botanični način proslavil.

V tem letu ga je obiskal tudi Franc Krašan (1840-1907), ki je bil od leta 1869 do 1874 profesor na kranjski gimnaziji (PIRJEVEC, 1932:556). Pogovarjala sta se o strokovnih stvareh. Mlajši kolega je Plemelu določil nekaj vrst. Na vsako etiketo je tudi s svinčnikom pripisal, da mu jih je določil prof. Krašan na obisku na Koroški Beli 3. sept. 1873. Tako je na primer vrsto *Bupleurum aristatum* v letu 1849 pri Malborghettu na Koroškem nabral F. Plemel, F. Krašan jo je določil za vrsto *B. ranunculoides*, kar je V. Plemel označil in napisal nove listke. Danes bi lahko zraven še pripisali, da je F. Plemel nabral *B. canalense*.

V letu 1874 je bil na Golici in nabral vrsto *Eryngium alpinum*, ki jo je sicer že imel v herbariju, vendar jo je nabral že davnega leta 1842 v botaničnem vrtu. V letu 1875 je 1. maja nabiral spomladanske vrste na Javorniku in Beli, 5. maja na Jesenicah. Zadnja skrbno etiketirana pola z jetrnikom pa je bila nabrana 10. maja, torej nepoln mesec pred njegovo nesrečno smrtjo.

V tem obdobju je uporabljal mnogo več ledinskih in domačih imen, saj so mu bili gorenjski kraji veliko bolj znani kot notranjski, kočevski in dolenski. Večino od teh imen domačini še zdaj uporabljajo, nekatera malce spremenjena. Plemel kot nahajališče večkrat piše: Belščica, v Riti. Podobno zveni današnje ime V ridi, čeprav ima drugačen pomen. Ko gremo s Stola prek Belščice, se steza spusti okrog velike krnice na Sečo nad Medjim dolom. Ta gorski kot v resnici daje vtis od vseh strani zaprtega kotla.

Večkrat je nabiral tudi pri "Gradišu" nad Sotesko. Ko še ni bilo akumulacijskega jezera za elektrarno Moste, je Sava od Javornika do vasi Potoki tekla po tesni. Ime Soteska se je ohranilo, čeprav Plemlovih nahajališč zaradi jezua, ceste in železnice ni več. Krajevni leksikon Slovenije (1968) daje odgovor na vprašanje, kaj pomeni Gradiše. Nad Sotesko so ohranjene razvaline gradu, za katerega pa ni nobenih zgodovinskih podatkov.

To sta samo dva primera, ki pa nazorno pokažeta, da je tudi za imenoslovce v Plemlovem herbariju dosti gradiva za raziskovanje in razmišljanje.

Nabiral pa ni samo avtohtonih rastlin oziroma vrst na naravnih rastiščih, ampak skoraj povsod: po vrtovih, njivah, sadovnjakih, celo na pokopališču. V herbariju najdemo krompir, repo, zeleno, hren, peteršilj, lan, okrasne rastline kot svetlin in rožmarin, sadna drevesa, zdravilne rastline in začimbe s farovškega vrta: meliso in žajbelj. Povsod je zapisal, da gre za gojene, nasajene vrste. Nekatere od teh vrst so še danes običajne, druge pa ne več. V herbariju je torej tudi gradivo za etnobotanične utrinke.

3.4. Slovenska rastlinska imena

V. Plemel slovenskih rastlinskih imen ni zbiral sistematično, jih je pa na etiketah ali v Prispjevkih včasih tudi zapisoval.

Mnoga od imen so še danes v splošni veljavi: kokalj, česen, repa, pravi kostanj, hren, njivski slak, črni teloh, zobnik, dobra misel, poletni hrast ali dob, purpelica ali divji mak, višnja, mokovec (mokovec), čičerka, robida, nešplja (neshplja), velikolistna lipa, lipovec ali malolistna lipa. Za šentjanževko (*Hypericum perforatum*) je zapisal dve imeni: kerčno zelje in sv. Janeza roža, prav tako za vrsto *Myosotis palustris*: navadna potočnica in mačje oči. Za njivsko ptičje seme (*Buglossoides arvensis*) uporablja izraz morsko proso ali tičje seme, za vrsto *Polygonum bistorta* kačja korenina, za skorš podobno besedo skurš, za čremso (*Prunus padus*) čenša, za vrsto *Filipendula ulmaria* pa močvirsko osladje ali medvedovo latje. V farovškem vrtu je nabral ringelce, kar ne pomeni marjetice, ampak vrtni ognjič (*Calendula officinalis*), mirabelo (*Prunus insititia*) je v aprilu 1863 nabral pred "farovžem" na Koroški Beli, v juliju 1865 pa je za isto polo nabral še "mirabelino perje". Turška pšenica (*Triticum turgidum*) je bila v okolici Cerknice velikokrat posejana.

Pri Litiji so širokolistno lobodiko imenovali makolova veja, v okolici Višnje Gore pa je F. Plemel zapisal ime pogačice za vrsto *Polygala chamaebuxus*.

Pri Javorniku so brezstebelno lepnico poimenovali mahovlje. Ko danes skušajo botanikom razložiti, kakšna je ta visokogorska lepnica, jo marsikdo opiše kot "zelo lep mah, ki ima rožnate cvetove".

Moknatemu jegliču so na Bledu pravili krenčice.

V. Plemel je bil tudi prvi, ki je v svojih Prispjevkih za karavanške narcise objavil ime "klučavnice", ime, ki je še danes živo v rovtih nad Jesenicami. Izraz je nedvomno veliko starejši, saj ga najdemo zapisanega že v rokopisu Ž. Zoisa iz leta 1793 (Ms 368). Slovenska imena rastlin so Žigi in Karlu Zoisu pomagali zbirati tudi najeti iskalci rude, mineralov in rastlin, med njimi je Ž. Zois posebej zabeležil imena Andreja Legata, Jurija Suharja in Matevža Kosa. Izraz "kluzhavenza" je zapisan še v bohoričici. Nenavadno pa je, da v Plemlovem herbariju ni nobenega primerka iz teh krajev.

3.5. Primerki drugih botanikov v Plemlovem herbariju

3.5.1. Franc Plemel (1828-1852)

Franc Plemel je začel nabirati rastline za herbarij v letu 1844 pod mentorstvom starejšega brata. Na marsikateri etiketi je označen samo kraj, datum in podpis, ime vrste pa je pripisal kasneje njegov brat. Iz rokopisnih beležk, ki so se uvezane ohranile v izvodu Fleischmannovega Pregleda in ki jih hrani T. Wraber, lahko sledimo njegovim izletom od leta 1844 do 1847.

Velikokrat se pojavlja Debela peč in Lipanca, kjer so blejski kmetje imeli svoje planine. Od tod se je povzpел do Kredarice in na Mali Triglav (1844, 1845).

Nabiral je v okolici rojstnega kraja v Pokljuški soteski, Radovni, na Straži, na Blejskem gradu.

Obiskoval pa je tudi brata, ki je služboval na Premu in v Cerknici. Ena od daljših tur ga je vodila z Rečice v Bohinjsko Bistrico, v Podbrdo, po baški grapi do Sv. Lucije (Most na Soči), na Sveto goro nad Gorico, od tod v Trzič in Devin, v okolico Trsta in v Prem (1845). Vračal se je čez Vipavo, Črni vrh in Idrijo.

Iz Cerknice je že leta 1846 prvič obiskal Reko, naslednje leto pa je šel čez Učko v Kvarnerski zaliv do Bakra in na otoka Krk in Cres.

1846 je šel čez Ljubelj v Celovec, Bejjak, Spittal, Salzburg, na Tirolsko v Innsbruck in nazaj na Koroško ter čez Korensko sedlo na Kranjsko.

Veliko je nabiral v okolici Ljubljane, na barju, Golovcu, Šmarni gori in Babni gorici.

Vrsto *Polygala chamaebuxus* je nabral "na podertinah višnogskega vara" in zapisal slovensko ime pogačice. Vrsto *Saxifraga burserana* je "bral Fr. Plemel, šestošolec, na pečovji pod Pokluko v Bledu na Kranjskem 13. junčana 1846".

V letu 1849 se je iz Prage vračal peš domov. 1. avgusta 1849 je bil v Regensburgu, kjer je obiskal grob botanika Davida Heinricha Hoppeja, ki je umrl 1. avgusta 1846. V njegov spomin je nabral vrsto *Achillea millefolium* in polo opremil s črno obrobjenim spominskim listkom. Iz Regensburga je šel v Passau, Linz, Salzburg, v Heiligenblut na Koroško in nazaj na Kranjsko.

Med počitnicami je bil na Stolu in Zelenici.

V tem letu je že študiral medicino v Pragi in našel čas tudi za botaniziranje. Vrsto *Gagea bohemica* je Prosloljub Plemel nabral "na Olšanskim polju, kjer so Švedi v sedmoletni vojski Prago oblegavali".

V praškem obdobju je spoznal tudi češkega botanika F. M. Opiza (1787-1858), s katerim je Klemen Janša sodeloval pri izmenjavanju rastlin. Pri Pragi sta skupaj nabrala vrsto *Juncus bufonius*.

V dunajskem obdobju je nabiral v okolici tega mesta.

Leta 1851 je bil na počitnicah na Kranjskem. V Karavankah je bil na Zelenici, kjer je nabral vrsto *Papaver kernerii*, ki jo je opremil s herbarijskim listkom, napisanim v cirilici. Takih etiket je iz tega leta še nekaj: vrsto *Armeria alpina* je nabral pri Jezerih nad Savico, vrsto *Thlaspi rotundifolium* pa na Veršacu, pri Jezerih pod Veršacem in na Veršacu blizu Triglava, vse je nabral isti dan, teksti etiket pa se med seboj rahlo razlikujejo, napisani so v latinici in cirilici.

19. avgusta 1851 je botaniziral na Mangrtu. Pri vrsti *Geum montanum* je napisal, da jo je nabral v družbi gg. Dežmana in Kastelica. Verjetno je, da je bil to Miha Kastelic (1796-1868), pesnik, knjižničar v licejski knjižnici in urednik Krajnske čbelice (GRAFE-NAUER, 1928: 432-435).

F. Plemel je v 8 letih nabiranja zbral razmeroma veliko materiala z različnih nahajališč, njegov herbarij je del herbarija V. Plemla.

3.5.2. Klemen Janša (1825-1854)

Klemen Janša je nabiral rastline za svoj herbarij v glavnem na Gorenjskem. Zelo intenzivno je sodeloval s češkim botanikom Opizem, ki je ustanovil društvo za zamenjavo rastlin. Precej pol, ki jih je nabral, je vključenih v Plemlov herbarij. VOSS (1884:42) omenja, da je "v muzeju omara z njegovim ličnim herbarijem". Ta večji del njegovega materiala je zdaj vključenega v združeni herbarij in je teže pregleden. Njegove podatke citirata FLEISCHMANN (1846) in seveda PLEMEL (1862).

K. Janša je začel nabirati okrog leta 1845. Takrat je bil na Ljubljanskem gradu; 1847 je na Gori nad Polhovim Gradcem nabral Blagayev volčin. 1848 je bil na Slavniku.

Od 1845 do 1853 leta je prehodil precej vrhov v okolici rojstnega kraja in kasneje v okolici Tržiča, ko je bil kaplan v Križah.

V Julijskih Alpah je bil na Rjavini, Cmiru, Stenarju, na (Vrtaški) Planini, na Velem polju in pri Savici.

V Kamniških Alpah je bil na Storžiču in Dobrči, v Karavankah pa na Kepi, Golici, Begunjščici, Zelenici, Korošici in Košuti.

Vrsto *Gentiana froelichii* je našel na Storžiču, Košuti in Korošici (Košutica). Na Stenarju je nabral vrsto *Phyteuma comosum*, pri Savici vrsto *Cotinus coggygria*, na Stenarju in Rjavini pa vrsto *Lloydia serotina*.

Leta 1850 je na etikete pisal pomemben podatek, da je novomašnik.

Pri avriklju je izjemoma napisal tudi slovensko ime: shmukelz. Nabral ga je pri Dovjem na "Granshizi" (na skalnati glavi tik nad Mojstrano, ki se imenuje Grančiče).

Na koroški strani Korena je že leta 1847 in 1849 našel vrsto *Silene rupestris*, ki je bila za Slovenijo prvič zanesljivo ugotovljena šele pred kratkim, ko jo je B. ANDERLE (1992:392) našel pri Podkorenu.

VOSS (1884:42) omenja, da je K. Janša prvi našel v kranjskem delu Julijskih Alp vrsto *Valeriana supina*. Te pole v muzejskem Plemlovem herbariju ni, ohranila pa se je v združenem herbariju LJM in v zbirki LJU. Našel jo je na Rjavini leta 1850.

K. Janša je omenjen tudi v Krajevnem leksikonu Slovenije (1976:116). V njem je zapisano, da se je v Velikem Trnu sredi prejšnjega stoletja ustavil Klemen Janša, florist z Dovjega, in otel pozabi nekaj zanimivih rastlin: *Cyperus longus*, *Euphorbia lathyris* in *Epipogium aphyllum*.

Opiz, s katerim je Klemen Janša zamenjeval rastline, je po njem imenoval vrsto iz rodu škržolic, ki jo je našel v okolici Dovja (VOSS, 1884:42). V herbariju se je ohranila pola, na kateri je napisano ime in avtor: *Hieracium Janshaianum* Opiz, nabral pa jo je K. Janša 1. avgusta 1853 na Korošici nad Ljubeljcem. NÄGELI & PETER (1886:248) v opombi pri taksonu *H. schraderi* Schleich. (= *H. piliferum* F. Schultz) pišeta, da sta v herbariju v Bratislavi videla dve poli z vrsto *H. Janshaianum* Opiz in da sta bila na obeh polah tiskana listka s pripombo "proxime *H. Schraderi*". Vendar sta ugotovila, da primerka pripadata taksonu *H. (glabratum) nudum* Kern. 2. *catopsilon*. ZAHN (1921:94) povzema Nägelija in Petra, ko med sinonimi za podvrsto *H. glabratum* Hoppe ex Willd. subsp. *glabrescens* F. Sch. navaja tudi *H. Janshaianum* Opiz ex NP. II. (1886) 248. MAYER (1952:267) pri sinonimih za to podvrsto ne navaja *H. janshaianum*. Janšev primerk po glavnih razlikovalnih znakih in po primerjanju s herbarijskim materialom LJU lahko uvrstimo v vrsto *H. glabratum* Hoppe ex Willd.

3.5.3. Carl Deschmann - Dragotin Dežman (1821-1889)

Valentin Plemel in C. Deschmann sta bila sošolca in prijatelja. Sodelovala sta tudi kot botanika, skupaj nabirala, precej Deschmannovih primerkov pa je v herbariju V. Plemla. Bil je naravoslovec in politik, v letih 1852 do 1889 pa kustos Kranjskega deželnege muzeja (PIRJEVEC, 1925: 131-135). Najstarejša Deschmannova herbarijska pola je iz leta 1839. V naslednjih desetih letih (do 1849) je študiral na Dunaju, med počitnicami pa je nabiral po Kranjskem. Bil je v Julijskih Alpah v okolici Mojstrane (Vrtaška planina, Sleme, Rjavina), večkrat na Nanosu in na Ljubljanskem barju. 1850 je na Brani nabral vrsto *Gentiana froelichii*, 1851 je bil na Rjavini, Črni prsti in na Mangrtu skupaj s F. Plemlom in Kastelicem. V letu 1859 se je povzpел na Triglav, bil pa je tudi v Trenti.

Po tem letu je njegovo zanimanje za botaniko uplahnilo, začel se je ukvarjati s politikom. Verjetno so se ohladili tudi njegovi stiki z V. Plemlom, čeprav niso bili prekinjeni. Prispevki so v Deschmannovi redakciji izšli leta 1862. 1870 je Deschmann poročal na sestanku muzejskega društva, da je Plemel določil rastline, ki jih je nabral Krupička. Bil pa je tudi v Kranjski deželni komisiji za dunajsko svetovno razstavo. Večina njegovega herbarija je vključenega v združeni herbarij, manjši del pa je v Plemlovi zbirki.

3.5.4. Tomo Zupan (1839-1937)

WRABER (1989:279) je opozoril na blizu 40 pol, ki jih je nabral Tomo Zupan (1839-1937) leta 1874 v Poreču. Na etikete je Zupan napisal nahajališče, datum in se podpisal, Plemel pa je dodal latinska in nemška imena.

Vsi Zupanovi primerki v muzejski Plemlovi zbirki manjkajo. Ohranila pa se je mapa, na kateri je zapisano: "Nedoločene in neurejene rastline, ki jih je nabiral Tomo Zupan (najbrže ob priliki letovanja maja 1875 leta)". Na dodanih listkih je napisan datum, kraj in podpis T. Zupan, napisane so s svinčnikom, povsod pa manjkajo imena. Primerke je nabiral od 15. do 18. maja 1875 v Poreču in njegovi okolici, ko je bil tam na počitnicah. Nekatero pole so neoznačene, na njih je lahko več različnih vrst. Nabral je tudi trto "Teran-ovo". V mapi je tudi Plemlov primerek z Jesenic, pravilno etiketiran in datiran s 5. majem 1875, in nekaj neoznačenih pol z vrstami, ki v Istri ne rastejo. Med njimi sta vrsti *Tofieldia calyculata* in *Primula farinosa*. Sklepamo lahko, da je omenjena mapa iz Plemlove zapuščine. Zaradi smrti v začetku junija 1875 mu Zupanovega materiala ni uspelo določiti. Žiljke in krenčice pa je verjetno konec maja nabiral v rovtih nad Koroško Belo, kjer so te rastline ob povirjih zelo pogostne.

Na botanično delovanje prešernoslovca, literarnega zgodovinarja in narodnega delavca je opozoril WRABER (1989:279), SUHADOLNIK (1991:878-879) pa tega ne omenja.

Prof. dr. Ernest Mayer me je opozoril na dve pismi, ki jih je T. Zupan pisal Alfonzu Paulinu leta 1919 in ki ju hrani biblioteka SAZU. V prvem pismu, ki je datirano z 22. 4. 1919 (na velikonočni vtorek), piše:

"...Sprejmite, prosim, moj skromni dar. Tukaj Vam donášam 3 vezke po alfabetu vrejenih Valentin Plemelj-evih rastlin. Nabral in posušil je skoraj vse sam, kakor pričajo pridejani lističi; on jim je rekel: krstni listi. Kar mu je prišlo iz tujih rok, je vestno pripisano. Fran Plemelj je Valentinov brat. Zdravilstva se je učil v Pragi; a zgodaj zamrl. Cvetice z mojim imenom so le učenškega pomena. Kar je znamovano "botaniški vrt" to imam iz rok And. Fleischmanna; kakor so tudi slovenska imena cvetic njegova.

Rastline iz Istre in Rima ter Laškega sem Plemlju na ljubo nabral & domu donesl, da jih je določil in posušil. V Rimu sem bil enkrat. V Istri pa dvakrat. V drugo iz Istre prinesenih ni mogel morda vseh posušiti, ker ga je takoj potem strela v cervki zadela.

Zahvaljujem se na tej Vaši obljubi - da bo Plemelj-eva zbirka - ki je bila leta in leta v mojih rokah - ohranjena kranjski deželi in šolski mladini. Upajmo, da se bo naša mladina v Jugoslaviji nekoliko bolj brigala za božanstveno botaniko, nego se je zadnje čase.

Nekaterim 60, 70, tudi 80 let starim cvetkam se boste divili."

Dan kasneje, 23. 4. 1919, v sredo po Veliki noči, pa T. Zupan Paulinu piše, da je prav zaradi botanika župnika Valentina Plemla dvakrat "nalašč potoval v Istro", rastline pa mu je prinesel tudi iz Rima in Italije:

"Ničesar pričujočega nisem vednostno jaz, določeval je vse on. Moje podpisano ime znači le to, da sem bil jaz nabiralec."

Pismo zaključuje s svojim osebnim vtisom o skromnem botaniku:

"Kedor je tega moža videl kedaj ob rastlinah, ne pozabi ga nikedar več. Z mladeniško agilnostjo in nedosežno pridnostjo se je sukal krog cvetic. Kar svetil se mu je v radosti njegov prijetni obraz.

Da bi bil Valentin Plemelj obiskoval visoke šole - pa bi mu bilo vtegnilo botaniško ime svetovno zasloveti."

Primerki, ki jih je nabral Zupan na svojem prvem letovanju v Poreču leta 1874 in na obisku Rima oziroma Italije istega leta, so bili vključeni že v zbirko, ki jo je Seitner

podaril realki, saj so zapisani že v Vossovem kazalu. Vrsto *Eragrostis megastachya* je nabral 1. septembra 1874 v Rimu "pred cerkvijo sv. Petra v Vatikanu". V treh svežnjih ("vezkih"), o katerih piše A. Paulinu, so bile verjetno dvojnice, ki so jih morda kasneje vključili v herbarij realke. Zanimiva je tudi pripomba, da je rastline iz botaničnega vrta dobil od A. Fleischmanna, ki je tudi avtor slovenskih rastlinskih imen. Teh slovenskih izrazov mi ni uspelo najti.

Rastline, ki jih je nabral Zupan v Poreču leta 1875, so se ohranile v herbariju LJM v mapi Nedoločenih in neurejenih rastlin. Plemu jih zaradi smrti ni uspelo določiti.

Iz obeh ohranjenih pisem lahko tudi sklepamo, da je Zupan nabiral rastline za svojega prijatelja. Po njegovi smrti ni več botaniziral.

3.5.5. Drugi botaniki in naravoslovci, katerih primerki so v Plemlovem herbariju

Jernej Medved (1799-1857)

Bil je duhovnik, ki je zbiral tudi slovenska imena rastlin (STESKA, 1933:84). V zapuščini dr. Janeza Bleiweisa se je ohranil njegov rokopis iz leta 1857 (PRIV A LXVI). V letih 1846-1856 je bil župnik v Koprivniku na Kočevskem, od leta 1848-1852 pa je bil V. Plemel njegov kaplan. Iz ohranjene korespondence (PRIV A VIII, fasc. 4) se vidi, da se nista vedno najbolje razumela, vendar sta vsaj včasih skupaj botanizirala. Tako sta leta 1848 pri Koprivniku nabrala vrsto *Cypripedium calceolus*; v muzejskem herbariju je nabiralec Medved, v herbariju LJU pa je Plemlova etiketa. Podobno je pri vrsti *Myrrhis odorata*, ki sta jo oba nabrala v Koprivniku 29. maja 1850 in imata vsak svojo polo. V Prispevkih (1862:123) citira Medveda pri vrsti *Aristolochia pallida*.

Aleksander Škofic (1822-1892)

Bil je botanik, ustanovitelj strokovne revije Österreichische Botanische Zeitschrift (Bufon, 1971:639-640). Na Dunaju je ustanovil poseben zavod ali društvo za zamenjavo rastlin. S Plemlom se je poznal še iz gimnazije in mu je podaril nekaj pol, ki jih je nabral na Kranjskem. Maja 1848 je bil verjetno na obisku pri Plemu, saj je ohranjena pola z vrsto *Dentaria trifolia*, ki jo je tam nabral.

Josef Ullepitsch (1827-1896)

Bil je ljubiteljski botanik, rojen v Ljubljani. Po priimku sodeč je bil slovenskega rodu. V letih 1837-1839 je obiskoval gimnazijo v Ljubljani in v teh letih se je, star komaj 11 let, že začel zanimati za botaniko (LACK & WAGNER, 1984). Prijateljeval je z A. Škoficem.

V Plemlovem herbariju se je ohranila samo ena pola z vrsto *Stachys germanica* in letnico 1843, ko pa je bil Ullepitsch že v Gradcu. Podpis je v bohoričici: Ullepizh.

Georg Dolliner (Dolar) (1794-1872)

Bil je zdravnik in botanik (PINTAR, 1925:142). Plemu je določil vrste iz rodu *Hieracium*, kar je skrbno označil na etiketah in v Prispevkih. Podaril mu je tudi primerek Blagayevega volčina iz leta 1844, ki ga je nabral na Gori, tedaj še edinem znanem nahajališču.

Andrej Fleischmann (1804-1867)

Bil je vrtnar v ljubljanskem botaničnem vrtu in botanik, avtor drugega Pregleda Kranjske flore (PINTAR, 1926:181). S Plemlom sta se spoznala, ko se je učil botanike v vrtu. Fleischmann ga leta 1846 večkrat navaja pri novih vrstah za Kranjsko. Edini primerek za Plemlov herbarij pa je leta 1842 nabral pri Zalogu (*Vulpia myurus*).

Hans Engelthaler (? - 1878)

Bil je učitelj na protestantski šoli na Dunaju in je leta 1872 in 1873 botaniziral po gorenjskih Alpah (1874:417-422). Na Špiku je nabral vrsto *Potentilla nitida* in jo poslal Plemlu.

Josif Pančič (1814-1888)

Posebna zanimivost je pola botanika Josifa Pančiča. Na njej je vrsta *Scrophularia laciniata*, ki jo je nabral v Banatu, verjetno v letih 1843-1845, ko je bil tam domači učitelj (MAYER, 1988).

Koroški botanik pater Rainer Graf (1811-1872) je v Plemlovem herbariju zastopan z eno polo.

Vrsto *Trifolium alpinum* mu je v letu 1874 v pismu poslal graški botanik Emil Heinricher, kar je Plemel na posebnem listku tudi zapisal. Na originalni etiketi je zapisano tudi ime Glowacki, vendar se ne da razbrati, v kakšni povezavi ga je Heinricher zapisal. Botanik Julij Glowacki (1846-1915) je bil v letih 1873-1874 profesor v Gradcu (GLONAR, 1926:222).

3.6. Primerjava Plemlovega herbarija LJM in LJU

Herbarij ljubljanske univerze (LJU) hrani del Plemlovega herbarija, za katerega v literaturi (PISKERNIK, 1949:377-378) navajajo, da gre za dvojnice. Muzejski herbarij sem lahko sistematično pregledala, univerzitetni pa bolj površno, ker so Plemlove pole vključene vanj. V veliki meri gre sicer res za duplikate, vendar so tudi razlike.

V herbariju LJM ni primerkov, ki jih je leta 1874 za Plemlo nabral T. Zupan v Poreču, Rimu in v Italiji.

Kljub temu, da je muzejski del Plemlovega herbarija veliko obširnejši, v njem je večje število rodov in vrst, pa nekaterih zanimivih primerkov v njem ni; manjkata na primer vrsti *Senecio carniolicus* z Belščice in *Hammarbya paludosa*, ki jo je leta 1858 nabral Deschmann na ljubljanskem barju.

Že iz površne primerjave ugotovimo, da herbarij LJU ne hrani samo Plemlovih duplikatov.

3.7. Herbarij nižjih rastlin

Z nižjimi rastlinami se V. Plemel v glavnem ni ukvarjal. V herbariju LJU se je ohranilo nekaj mahov in lišajev, v herbariju LJM pa mapa z glivami in lišaji, na kateri je poleg Plemlovega zapisano tudi ime naravoslovca Simona Robiča (1824-1897).

O glivah, ki jih je V. Plemel - namenoma ali slučajno - nabral, pa je pisal W. Voss (1881). Njihovo število je majhno. Našel je za Kranjsko tri nove vrste, več zanimivih gostiteljev in nekaj omembe vrednih nahajališč.

Tri nove vrste pirenomicet (podrazred *Pyrenomycetidae*) je opisal NIESSL (1881). V uvodu članka piše, da mu je W. Voss poslal primerek vrste *Campanula zoysii* iz Plemlovega herbarija. Na Zoisovi zvončici je našel tri nove vrste iz razreda *Ascomycetes*, ki jih je opisal: *Leptosphaeria pachycus*, *Leptosphaeria Plemeliana* in *Sphaerella intermixta*.

4. Beiträge zur Flora Krain's (1862)

Edino Plemlovo objavljeno delo so Prispevki h kranjski flori, ki so izšli leta 1862, pripravljeni pa so bili že prej. Priloga časopisa Laibacher Zeitung Blatter aus Krain (1858:120) poroča o Plemlovem rokopisu in posebej poudarja, da je pri vsaki rastlini nahajališče točno označeno in da to delo prinaša zelo bogato gradivo za rastlinsko geografijo naše dežele.

Ko A. SENONER (1860a, 1860b:44) v svojem potopisu piše o Ljubljani in o Kranjski, omenja tudi botanike in dela o rastlinstvu, navaja Fleischmannovo Floro in se sprašuje, kdaj bo svojo objavil H. Freyer in piše o rokopisnem delu V. Plemla Beiträge zur Pflanzen-Geographie Krains.

Leta 1862 je izšel tretji zvezek Jahresheft des Vereins des krainischen Landes-Museums. V opombi ga je spremil na pot Carl Deschmann, ki je bil urednik oziroma redaktor zvezka. Tudi on poudarja vrednost dela zaradi točnih navedb nahajališč, kar v dotedanjih muzejskih herbarijih (tudi pri F. Hladniku) manjka. Večina podatkov je dokumentiranih s herbarijskim materialom.

Tudi Novice (1862:313) so poročale, da je v tem zvezku "nekoliko o rastlinstvu Kranjske od Val. Plemel-na".

V Prispevkih so vrste razvrščene po abecednem vrstnem redu rodov, zapisana so nahajališča in nabiralci, ponekod tudi slovenska imena rastlin in razne pripombe.

Čeprav o naravovarstvenih razmišljanjih pri Plemlu težko govorimo, pa je pri vrsti *Gentiana lutea* zapisal, da jo je v velikih množinah videl na gorskih travnikih na robu snežniških gozdov pri Knežaku, kjer so nahajališča še nedotaknjena in kjer vrste kopalci korenin še niso tako "iztrebili" kot v Bohinjskih Alpah.

Herbarij večine rastlin, ki jih omenja, je v Prirodoslovnem muzeju Slovenije.

5. Ostalo Plemlovo delovanje

O njegovem ukvarjanju z zgodovino briksenskih škofov se ni ohranilo ničesar, ker je bil arhiv na Koroški Beli med 1. svetovno vojno uničen. Zanimala sta ga predvsem Ingenuin in Albuin, ki sta bila patrona briksenske škofije in cerkve na Beli.

Omenjeno je bilo, da je svojemu bratu Francu in Tomu Zupanu določeval rastline, ki sta jih nabrala. Določil je tudi zbirko bohinjskih rastlin, ki jih je nabral katastralni inženir Krupička leta 1868. O zanimivih vrstah iz tega herbarija je poročal C. Deschmann na seji muzejskega društva 9. februarja 1870 (Laibacher Tagblatt, 1870 in VOSS, 1885:14). Krupička je na Debelem vrhu našel vrsto *Loiseleuria procumbens*, v Škrbini vrsto *Stemmacantha rhapontica*, na Voglu *Horminum pyrenaicum*, na Studorju pa tri kraške vrste: *Daphne alpina*, *Satureja montana* in *Peucedanum schottii*. Od teh primerkov je v Krupičkovem herbariju samo vrsta *Satureja montana*.

Ta herbarij je v univerzitetni zbirki (LJU), kamor je prišel okrog leta 1960 iz ukinjenega prirodoslovnega kabineta ljubljanske realke. Je v zeleni mapi z etiketo, na kateri piše Herbarij Krupička, rastline so pilepljene s papirnatimi trakovi.

6. Taksoni, ki so jih poimenovali po V. Plemlu

6.1. *Plemeliella abietina* Seitner

Prof. dr. Tone Wraber me je opozoril na podatek, da se eden izmed rodov iz družine hrčic (*Cecidomyidae*, red *Diptera*) imenuje *Plemeliella* in da jo je opisal M. Seitner, sin Karla Seitnerja (1826-1887), gozdarskega strokovnjaka, ki je podaril prirodoslovnemu kabinetu ljubljanske realke herbarij iz zapuščine Valentina Plemla.

Moriz Seitner je bil rojen na Jesenicah 1862 leta, ko so izšli Plemlovi Prispevki. Bil je inženir gozdarstva in gozdarski entomolog. Umrli je na Dunaju 1936 (ŠIVIC, 1967:277).

Hrčico, ki zajeda smrekova semena, je opisal leta 1908 kot vrsto *Plemeliella abietina* v dunajski gozdarski reviji *Centrallblatt für das gesamte Forstwesen* (str. 185-190). Zapisal je, da je novi rod poimenoval po znamenitem Kranjskem botaniku in duhovniku Valentinu Plemlu.

(Že leta 1906 je v strokovni reviji *Verhandlungen der k. k. zoologisch-botanischen Gesellschaft* (str. 174-186) M. Seitner opisal nov rod in vrsto hrčice *Resseliella piceae*, ki zajeda jelova semena in ki jo je poimenoval po svojem slavnem poklicnem tovarišu in izumitelju ladijskega vijaka Josefu Ressleru.)

6.2. *Leptosphaeria plemeliana* Niessl

Vrsto *Leptosphaeria plemeliana* je opisal NIESSL (1881:345-347) s herbarijskega primerka Zoisove zvončice, ki jo je V. Plemel nabral ob Savi pri Javorniku 6. septembra 1865 (Niessl napačno piše *Lavantthale bei Jauerburg*) in ki mu jo je poslal W. Voss. Nova vrsta se pojavlja kot parazit na listih zvončice.

6.3. *Centaurea coriacea* W. K. B *plemeli* Ullepitsch

ULLEPITSCH (1884:220-221) je opisal novo formo vrste *Centaurea coriacea* W. K. (= *C. scabiosa* L.), ki se od tipične oblike loči po večih znakih, predvsem pa po svetlejših cvetovih. Raste v okolici Malborghetta na Koroškem in Mojstrane na Kranjskem. Rastlini je Ullepitsch dal ime po svojem umrlem prijatelju Valentinu Plemlu, ki je okoliška območja kot botanik kar najbolj skrbno prehodil.

To formo kasneje še omenja PACHER (1893:84).

HAYEK (1901:629) pri vrsti *Centaurea scabiosa* piše o zelo zanimivi formi, ki jo je opisal Ullepitsch in ki so jo našli v Zgornjesavski dolini pri Mojstrani na Kranjskem in na Koroškem pri Malborghettu. Po njegovem mnenju gre za vmesno obliko med vrstama *C. alpestris* in *C. fritschii*. Forma je verjetno nastala na toplem in suhem rastišču, vendar jo lahko uvrstimo kot varieteto v vrsto *C. scabiosa* v Linnéjevem smislu. Hayek si je oba primerka ogledal v Ullepitschevem herbariju. Vendar ju ni sam nabral, ampak mu jih je posredoval eden od njegovih sodelavcev F. Ressiman. Očitno slovensko ime se v herbariju J. Ullepitscha večkrat pojavlja (LACK & WAGNER, 1984: 431). HEGI navaja (1928:297), da je bil Ressimann odvetnik v Št. Vidu na Koroškem. Prof. dr. Ernest Mayer pa je v celovškem muzeju našel podatek, da je bil Franz Ressimann rojen 1794 v Malborghettu, bil odvetnik v Beljaku do leta 1888 in umrl v svojem rojstnem kraju leta 1892.

Formo navaja tudi HEGI (1929:977), MAYER (1952) pa ne več.

7. Navajanje Plemlovih podatkov

Plemlov skrbno nabrani, določeni in z vsemi podatki opremljeni herbarij in njegovi bogati Prispevki so bili vir za mnoge botanike, ki so delovali kasneje.

Že zelo zgodaj ga je navajal A. FLEISCHMANN (1846:239-240) pri vrstah *Centranthus ruber*, *Senecio scopoli*, *Peucedanum coriaceum* in *Radiola linoides*, ki jih je vse nabral na Premu.

A. PAULIN (1901:VI) je pri shedah za zbirko Flora exsiccata Carniolica uporabljal podatke iz muzejskega herbarija. MÜLNER (1902:133-134), tedanji muzejski kustos, je bil v nasprotju s Paulinom bolj precizen, saj navaja botanike, ki so nabirali za muzejski Herbarium Carniolicum: Hacquet, K. Zois, Hladnik, Fleischmann, Freyer, Graf, Tommasini, Deschmann, oba Plemla, Stur itd.

Za prvih 6 centurij so izšle izčrpne shede (PAULIN, 1901, 1902, 1904), za katere je značilno, da na njih Paulin v glavnem ni navajal virov, iz katerih je črpal. Prednost je dajal tiskanim delom (Scopoli, Fleischmann, Pospichal, Pacher itd.), herbarijskih primerkov pa skoraj ne citira. Plemlove Prispevke citira trikrat: pri vrstah *Sesleria autumnalis* (1902:120) in *Aristolochia pallida* (1902:135), *Hypochoeris uniflora* (1904:296), njegov herbarij pa pri vrstah *Veronica fruticulosa* (1901:89) in *Digitalis laevigata* (1901:182). Zanimivo je, da pri vrsti *Senecio carniolicus* (1904:206) navaja dvomljive in nepotrjene Fleischmannove in Pacherjeve podatke, Plemla pa ne omenja. Iz nahajališč na shedah lahko dokaj zanesljivo sklepamo, da je Paulin Plemlove podatke zelo velikokrat navajal; uporabljal jih je tudi v drugih delih (1915, 1916).

GINZBERGER (1909:476) v opisu svoje ekskurzije na Snežnik omenja, da je bil na njem tudi V. Plemel (1844, 1845) in 12. julija 1847 tudi C. Deschmann. Ginzberger pa ne omenja, da sta bila tedaj s Plemlom skupaj, saj so v njegovem herbariju pole, označene s tem datumom.

L. DERGANČ je v svojih prispevkih v reviji Allgemeine Botanische Zeitschrift dosledno navajal podatke iz Plemlovega herbarija pri razširjenosti naslednjih taksonov: *Campanula zoysii* (1904a), *Heliosperma glutinosum* (1904b), *Primula wulfeniana* (1905), *Viola zoysii* (1909), *Saxifraga petraea* (1910) in *Leotopodium alpinum* (1911).

Tudi pisci novejših del uporabljajo Plemlove podatke in črpajo iz njegovega herbarija.

RAVNIK (1979) je pri vrsti *Dactylorhiza transsilvanica* ugotovil, da jo je Plemel nabral že leta 1849 na slovenskem ozemlju na Griču pri Koprivniku. Na herbarijski etiketi je zapisal, da gre verjetno za novo vrsto, ki pa je ni poimenoval. Plemlova najdba je bila prezrta do Ravnikove obdelave rodu *Dactylorhiza* v Sloveniji.

Precej vrst in njihovih nahajališč je uvrščenih v Rdeči seznam (WRABER & SKOBERNE, 1988).

A. MARTINČIČ (1991) piše o barju Križank pri Bledu, kjer je prvi nabiral že Plemel v zgodnjih štiridesetih letih prejšnjega stoletja. Za vrsto *Schoenus nigricans* pa kot Plemlovo nahajališče navaja tudi Sotesko pri Bohinjski Beli. Na etiketi navedenega primerka (LJU) piše samo Soteska, po datumu pa lahko sklepamo, da gre za Sotesko med Koroško Belo in Potoki.

Zlasti pri obdelavi posameznih rodov oziroma vrst lahko tudi iz starih herbarijev izbrskamo prezrte pole, ki niso bile še strokovno ovrednotene. Tako se je zgodilo pri vrsti *Adonis aestivalis* (WRABER, 1988) ali *Silene rupestris* (ANDERLE, 1992).

Tudi Krajevni leksikon Slovenije pri nekaterih občinah omenja botanično delovanje V. Plemla in navaja spiske rastlin, ki jih je nabiral: Črnomelj (1971:13), Kočevje (1971:206), Novo mesto (1971:464 in 536), Trebnje (1971:583) in Krško (1976:116-117).

8. Povzetek

Valentin Plemel se je rodil 7. januarja 1820 na Rečici (Bled). Na šolanje v Ljubljano je odšel že leta 1828, obiskoval je normalko, gimnazijo, licej in teologijo, ki jo je končal leta 1843. Kot kaplan je služboval na Premu pri Ilirski Bistrici (1843-1847), v Cerknici (1847-1848), v Koprivniku na Kočevskem (1848-1851), v Leskovcu pri Krškem (1851-1852) in v Škocjanu na Dolenjskem (1852-1857). Leta 1857 se je kot lokalist vrnil na Gorenjsko na Koroško Belo. 1. junija 1875 ga je v cerkvi zadela strela in zaradi poškodb je 9. junija umrl.

Njegov brat Franc Plemel je bil rojen 30. septembra 1828 na Rečici (Bled). V Ljubljani je obiskoval normalko, gimnazijo in licej. Prvi dve leti je študiral medicino v Pragi, zadnji dve leti pa na Dunaju, kjer je zaradi vnetja prsne mreže umrl 21. junija 1852.

Klemen Janša je bil rojen 18. novembra 1825 na Dovjem. V Ljubljani je doštudiral teologijo leta 1850. V letu 1851 je bil kaplan v Velikem Trnu pri Krškem, nato dve leti v Križah pri Trziču. Zaradi bolehnosti se je vrnil v svoj rojstni kraj. Pri gašenju požara v vasi se je prehladil in 22. aprila 1854 umrl.

Valentin Plemel je bil prvi slovenski botanik, ki je svoj herbarij opremil z bolj ali manj popolnimi etiketami, na katerih so vsi važnejši podatki. Za botaniko ga je navdušil zdravnik J. N. Biatzovsky (1801-1863). Nabirati je začel v letu 1839 v okolici svojega domačega kraja Bled in v Ljubljani. Rezultate prvih dvajsetih let raziskovanja je objavil v delu *Beiträge zur Flora Krain's*. Večino rastlin, ki jih v razpravi navaja, je podaril Kranjskemu deželnemu muzeju. Leta 1873 je razstavil svojo zbirko kranjskih rastlin na dunajski svetovni razstavi in zanjo dobil medaljo za napredek. Ta herbarij je bil pozneje v lasti F. Miklitzja. Leta 1894 je iz njegove zapuščine prišel v Rudolfinum. Duplikate tega herbarija je dobil K. Seitner. Podaril jih je ljubljanski realki in od tod so prišli v herbarij ljubljanske univerze (LJU).

Velikost pol v Plemlovem herbariju je različna, vedno pa je manjša od formata A3. Primerki so na pole položeni ali pilepljeni s papirnatimi trakovi. Tudi herbarijski listki so različni po velikosti, po kvaliteti in barvi papirja. Napisani so s črnilom, svinčnikom ali pa izdelani v litografski tehniki. Lahko so napisani v slovenščini še v bohoričici in kasneje v latinici, v nemščini v gotici ali latinici, nekaj jih je tudi v cirilici. Latinskemu imenu rastline so včasih dodana tudi slovenska in nemška imena, nahajališče, datum, nabiralec in ponekod tudi nadmorske višine. Opazna je razlika med jedrnato napisanimi nemškimi shedami in slovenskimi, kjer so nahajališča natančneje opredeljena.

Plemel je rastline nabiral v glavnem v bližini krajev, kjer je študiral in služboval. V študentskih letih je botaniziral v bližini domačega kraja na Gorenjskem (Bled, Lipanca, Debela peč, Belščica, Stol, Begunjščica) in v okolici Ljubljane, tudi v botaničnem vrtu. Kasneje je nabiral v okolici Prema pri Ilirski Bistrici, se povzpel večkrat na Snežnik in bil tudi v Istri, nabiral na Kočevskem, v Beli krajini, na Hrvaškem, v dolini Kolpe, v okolici Krškega na Dolenjskem. Ko je bil lokalist na Koroški Beli, so med najbolj pogosto navajanimi nahajališči kraji v bližini: Jesenice, Javornik, Soteska, Moste, Breznica, Bled, Lesce, grad Kamen; v Karavankah je bil na Golici, Kočni, Belski planini, na Javorniškem in Jeseniškem rovtu, na Belščici in Stolu. Bil je tudi na Mangrtu, pri slapu Peričnik in na Trbižu.

Nabiral ni samo avtohtonih rastlin, ampak tudi gojene, saj je botaniziral povsod: po vrtovih, njivah, sadovnjakih, celo na pokopališču.

Z zbiranjem slovenskih rastlinskih imen se ni sistematično ukvarjal, jih je pa včasih zapisoval.

V Plemlov herbarij so vključeni tudi primerki drugih naravoslovcev.

Najbolj pogostne so pole njegovega brata Franca, ki ni nabiral samo na Kranjskem, ampak tudi v okolici Trsta, v Istri, v kvarnerskem zalivu, na otokih Krku in Cresu, bil je na Koroškem, Tirolskem in Bavarskem. V študentskih letih pa je nabiral v okolici Prage in Dunaja.

Manj pogosti so primerki drugih botanikov oziroma naravoslovcev: Klemena Janše (1825-1854), C. Deschmanna (1821-1889), Toma Zupana (1839-1937), Jerneja Medveda (1799-1857), Aleksandra Škofica (1822-1892), Josefa Ullepitscha (1827-1896), Georga Dollinerja (1794-1872), Andreja Fleischmanna (1804-1867), Hansa Engelthalerja (?-1878), Josifa Pančiča (1814-1888) in patra Rainerja Grafa (1811-1872).

V zbirki Herbarium Plemelianum, ki jo hrani LJU, so v glavnem duplikati muzejskega herbarija; vendar v zbirki LJM manjkajo primerki prešernoslovca Toma Zupana.

Edino Plemlovo objavljeno delo je razprava *Beiträge zur Flora Krain's* (1862), tretje tiskano delo o flori kranjskega ozemlja.

Po Valentinu Plemu so imenovali tri taksone: *Plemeliella abietina* Seitner (*Cecydomydae*), *Leptosphaeria plemeliana* Niessl (*Ascomycetes*) in *Centaurea coriacea* W. et K. *β plemeli* Ullepitsch (forma vrste *C. scabiosa*).

Plemlov skrbno nabrani, določeni in z vsemi podatki opremljeni herbarij in njegovo delo *Beiträge zur Flora Krain's* so bili vir podatkov za mnoge botanike, ki so delovali kasneje.

9. Summary

Valentin Plemel was born at Rečiča (Bled) on January 07, 1820. Already in 1828 he left for school in Ljubljana where he went to the elementary school, grammar school, lyceum, graduating in 1843 from the Faculty of Theology. His work as a curate took him to Prem at Ilirska Bistrica (1843-1847), Cerknica (1847-1848), Koprivnik in Kočevje (1848-1851), Leskovec at Krško (1851-1852), and Škocjan in Lower Carniola (1852-1857). As a localist he returned, in 1857, to Koroška Bela, Carniola. While in the church, he was struck, on June 01, 1875, by lightning and died of the injuries on June 09, 1875.

His brother Franc Plemel was born at Rečiča (Bled) on September 30, 1828. He, too, went to the elementary school, grammar school and lyceum in Ljubljana. He spent two years studying medicine in Prague. He proceeded with his studies in Vienna where he contracted pleuritis and died of it on June 21, 1852.

Klemen Janša was born at Dovje on November 18, 1825. He completed his studies of theology in Ljubljana in 1850. In 1851 he became a curate at Veliki Trn near Krško. During the next two years he worked at Križe by Tržič. Due to his poor health he returned to Dovje. While helping to put out a fire in the village, he caught cold and died on April 23, 1854.

Valentin Plemel was the first Slovenian botanist to supplement his herbarium with more or less complete labels comprising such data as expected in this kind of collections. He had been initiated into botany by the physician N. Biatzovsky (1801-1863). In 1839 he started collecting plants in the vicinity of his native Bled and in Ljubljana. The results of the first twenty years of his research were published in the *»Beiträge zur Flora Krain's«*. He presented the Provincial Museum of Kranj with most of the plants stated in this dissertation. In 1873 he showed his collection of the Carniolian plants at the World Exhibition in Vienna, and was decorated with a Gold Medal for Progress. The herbarium later passed into possession of Franc Miklitz. In 1894 this part of Miklitz's legacy was left to Rudolfinum. The duplicates of the herbarium were given to K. Seitner who presented

them to the Ljubljana College for Modern Sciences. They were later incorporated into the Herbarium of the University of Ljubljana.

While the sheet size of Plemel's herbarium is not uniform, it never exceeds that of A3 form. The specimens are either laid on sheets or attached to them by paper tapes. The herbarium labels vary in size as well as colour and quality of the paper used for that purpose. They are written in ink, pencil or lithographic print. The inscriptions are made in a variety of characters, in Slovenian in *Bohoričica* and Latin characters, in German in Gothic and Latin characters, and occasionally even in Cyrillic characters. Added to the Latin name of plants are sometimes also their Slovenian and German names, locality, date, collector, and occasionally also altitudes. A difference is noticeable between the concise German and the Slovenian labels where the localities are determined with greater precision.

Plemel collected plants mostly around the places where he studied and worked. During his student years he botanized near his home place in Carniolia (Bled, Lipanca, Debela Peč, Belščica, Stol, Begunjščica) and around Ljubljana, also in the Botanical Gardens. Later on, his collecting trips took him to Prem by Ilirska Bistrica. He climbed Snežnik on several occasions. He also visited Istria, collected in the Kočevje area Bela Krajina, Kolpa Valley, around Krško in Lower Carniolia. While a localist at Koroška Bela, he most often stated such finding sites as Jesenice, Javornik, Soteska, Moste, Breznica, Bled, Lesce, the Kamen castle. He took trips to the Karavanken Mountains, visiting Golica, Kočna, Belska Planina, Javorniški Rovt, Jeseniški Rovt, Belščica, and Stol. He also ascended Mangrt. A trip took him to the waterfall Peričnik and another to Tarvisio.

He collected not only autochthonous but also cultivated plants, for he botanized everywhere, in gardens, fields, orchards, even graveyards.

Though his work included no systematic collecting of Slovenian botanical names, he often put them down on the labels.

Making part of Plemel's herbarium are also specimens collected by other natural scientists.

The foremost place among them is occupied by his brother Franc whose collecting range included, beside Carniolia, also the vicinity of Trieste, Istria, Carinthia, Tyrol, and Bavaria. In the student years he collected plants near Prague and Vienna.

Less frequent are specimens of other botanists and natural scientists, respectively: Klemen Janša (1835–1854), C. Deschmann (1821–1889), Tomo Zupan (1839–1937), Jernej Medved (1799–1857), Aleksander Škofic (1822–1892), Josef Ullepitsch (1827–1896), Georg Dolliner (1794–1872), Andrej Fleischmann (1804–1867), Hans Engelthaler (?–1878), Josif Pančič (1814–1888), and Father Rainer Graf (1811–1872).

The collection Herbarium Plemelianum, stored by the University of Ljubljana, consists mostly of duplicates of the Museum herbarium; missing from the Museum collection are specimens of the Prešernologist Tomo Zupan.

Valentin Plemel published only a dissertation entitled *Beiträge zur Flora Krain's* (1862), which is the third printed work on the flora of the Carniolian territory.

Three taxa were named after Valentin Plemel, namely: *Plemeliella abietina* Seitner (*Cecydomyidae*), *Leptosphaeria plemeliana* Niessl (*Ascomycetes*), and *Centaurea coriacea* W. et. K. β *plemeli* Ullepitsch (a form of the species *C. scabiosa*).

Plemel's carefully collected and determined herbarium provided with all data as expected in such a collection, and his *Beiträge zur Flora Krain's* have been a source of information to numerous younger botanists.

10. Viri

- Album academicorum Lycei Labacensis. 1835-1848. NUK.
- Aljaž, J., 1889: Kratke črtice za zgodovino Dolške fare. Rokopis v župnišču na Dovjem.
- Dežman Karel. PRIV A VIII (fasc. 4). Arhiv republike Slovenije.
- Herbarium LJM.
- Herbarium LJU.
- Kazalo. Herbarium Plemelianum. LJU.
- Krstna knjiga. Bled R XII. 1812-1821. Arhiv nadškofijskega ordinariata v Ljubljani.
- Krstna knjiga. Bled R XIII. 1821-1834. Arhiv nadškofijskega ordinariata v Ljubljani.
- Krstna knjiga. Dovje R 5. 1785-1839. Arhiv nadškofijskega ordinariata v Ljubljani.
- Medved, J.: Verzeichniss der bis nun in Krain aufgefundenen theils wildwachsenden, theils cultivirten Pflanzen mit lateinischen, deutschen und slavischen Benennungen. In: Bleiweis, J. PRIV A LXVI. Arhiv republike Slovenije.
- Mrliška knjiga župnije Dovje. 1854. Arhiv nadškofijskega ordinariata v Ljubljani.
- Mrliška knjiga župnije Koroška Bela. 1875. Arhiv nadškofijskega ordinariata v Ljubljani.
- Perčič, S.: Župnijska kronika Koroške Bele.
- Plemel, F., 1844-1847: Rokopisne beležke, uvezene v lastni izvod dela: Fleischmann, A., 1844: Übersicht der Flora Krains. Knjižnica T. Wraber.
- Plemelj Valentin. PRIV A XLI. Arhiv republike Slovenije.
- Rerum memorabilium parochiae Lengenfeld brevis consignatio. Župnijski arhiv Dovje.
- Zois, S., 1793: Slavische Sammlung. 6. NUK. Ms 368.
- Zupan, T., 1919: Korrespondenca. Biblioteka Slovenske akademije znanosti in umetnosti. R 12/VIII-146:4, R 12/VIII-146:5.

11. Literatura

- ANDERLE, B., 1992: Skalna lepnica, nova vrsta za Slovenijo. *Proteus* **54**: 392.
- ANONYM., 1858: Wissenschaftliches Musealversammlung. Blätter aus Krain. Str. 120.
- ANONYM., 1862: Iz Ljubljane. Novice. Str. 313.
- ANONYM., 1870: Aus dem Vereinsleben. Laibacher Tagblatt 32.
- ANONYM., 1873a: Pogled v Dunajsko razstavo. Novice. Str. 125.
- ANONYM., 1873b: Postavitev Kranjskih razstavnikov v Dunajski razstavi. Novice. Str. 288.
- ANONYM., 1875a: Obvestilo o strelji, ki je zadela V. Plemla. Novice. Str. 196.
- ANONYM., 1875b: Obvestilo o Plemlovi smrti. Novice. Str. 206.
- ANONYM., 1875c: Vom Blize betäubt. Laibacher Tagblatt 126.
- ANONYM., 1875d: Obvestilo o smrti botanika V. Plemla. Laibacher Tagblatt 132.
- ANONYM., 1875e: Obvestilo o smrti botanika V. Plemla. Laibacher Zeitung. Str. 978.
- ANONYM., 1881: B. Botanik. Jahresbericht der Staats-Ober- Realschule in Laibach für das Schuljahr 1881. Str. 49.
- ANONYM., 1882: B. Botanik. Jahresbericht der Staats-Ober- Realschule in Laibach für das Schuljahr 1882. Str. 56.
- ANONYM., 1883: B. Botanik. Jahresbericht der Staats-Ober- Realschule in Laibach für das Schuljahr 1883. Str. 64.
- ANONYM., 1894: Mittheilungen aus dem Museum. Argo. Zeitschrift für krainische Landeskunde **3**: 240.
- BLEIWEIS, J., 1844: Franz Hladnik. Novice, str. 42-43.
- BORISOV, P., 1987: Biatzovszky Ivan Nepomuk. Enciklopedija Slovenije **1**: 259.
- BUFON, Z., 1967: Naravoslovje v slovenskem narodnem prebujanju. *Proteus* **30**: 33-38, 67-72.

- BUFON, Z., 1971: Škofic (Skofitz, Skofiz, Skoffic) Aleksander. Slovenski biografski leksikon **3** (11): 639–640.
- Catalogus cleri Diocesis Labacensis. 1842–1876.
- DERGANČ, L., 1904a: Geographische Verbreitung der *Campanula Zoysii* Wulf. Allgemeine Botanische Zeitschrift. **9** (26–27).
- DERGANČ, L., 1904b: Über geographische Verbreitung des *Heliosperma glutinosum* (Zois) Rchb. Allgemeine Botanische Zeitschrift. **9** (123–125).
- DERGANČ, L., 1905: Geographische Verbreitung der *Primula Wulfeniana* Schott und der *Primula Clusiana x minima*. Allgemeine Botanische Zeitschrift. **10** (76–79).
- DERGANČ, L., 1909: Geographische Verbreitung der *Viola Zoysii* Wulfen. Allgemeine Botanische Zeitschrift. **15** (152–155, 167–171).
- DERGANČ, L., 1910: Geographische Verbreitung der *Saxifraga petraea* (L.) Wulfen. Allgemeine Botanische Zeitschrift. **16** (33–40).
- DERGANČ, L., 1911: Nachtrag zu meinem Aufsatz über die geographische Verbreitung des *Leontopodium alpinum* Cassini auf der Balkanhalbinsel samt Bemerkungen über die Flora etlicher Liburnischen Hochgebirgserhebungen. Allgemeine Botanische Zeitschrift. **17** (1–11).
- DESCHMANN, C., 1856: Einiges über die naturwissenschaftlichen Forschungen in Krain. Jahresheft des Vereins des krainischen Landes-Museums. Str. 1–11.
- DESCHMANN, C., 1858: *Viola Zoysii* Wulf. Zweites Jahresheft des Vereins des krainischen Landes-Museums. Str. 117.
- ENGELTHALER, H., 1874: Beitrag zur Flora Ober-Krain's. Verhandlungen der k. k. zoologisch-botanischen Gesellschaft in Wien **24**: 417–422.
- FLEISCHMANN, A., 1844: Übersicht der Flora Krains.
- FLEISCHMANN, A., 1846: Nachträge zur Flora Krains. Flora N. R. **4** (1)/29(1): 239–240.
- GINZBERGER, A., 1909: Eine Exkursion auf den Krainer Schneeberg. Österr. Bot. Zeitschr. **59**: 340–349, 393–398, 430–438, 473–478.
- GLONAR, J., 1926: Glowacki Julij. Slovenski biografski leksikon **1** (2): 222.
- GOSAR, M. & V. PETKOVŠEK, 1982: Naravoslovci na Slovenskem (Prispevek o njihovem delu in prizadevanjih od začetka 15. stoletja do ustanovitve Univerze v Ljubljani leta 1919). Scopolia **5**.
- GRAFENAUER, I., 1928: Kastelic Miha. Slovenski biografski leksikon **1** (3): 432–435.
- GROŠELJ, P., 1939: Prirodoznanska prizadevanja med Slovenci. Proteus **6**: 113–121, 165–173.
- HAYEK, A., 1901: Die Centaurea-Arten Österreich-Ungarns. Denkschriften der kaiserlichen Akademie der Wissenschaften, Mathematisch-naturwissenschaftliche Classe. Bd. **70**: 623.
- HEGL, G., 1928: Illustrierte Flora von Mittel-Europa. **6** (1): 297.
- HEGL, G., 1929: Illustrierte Flora von Mittel-Europa. **6** (2): 976.
- Juventus caesareo-regii gymnasii academici Labacensis. 1835–1847.
- KOCH, D.G.D.J., 1835–37: Synopsis Florae Germanicae et Helveticae. Ed. **1**: 352 (1835), 353–844 (1837).
- KOCH, D.G.D.J., 1843–45: Synopsis Florae Germanicae et Helveticae. Ed. **2**: 452 (1843), 451–964 (1844), 965–1164 (1845).
- KOLER, C., 1991: Franc Miklitz. Gozdarski vestnik. Str. 384.
- LACK, H. W. & D. WAGNER, 1984: Das Herbar Ullepitsch. Willdenowia **14** (2): 417–433.
- LAZAR, J., 1960: 150 let botaničnega vrta v Ljubljani. Zbornik ob 150-letnici Botaničnega vrta v Ljubljani.

- MALY, J., 1860: Flora von Deutschland.
- MARTINČIČ, A., 1991: Vegetacijska podoba vrst iz rodu *Schoenus* L. v Sloveniji. I. *Schoenus nigricans* L. Biološki vestnik **39** (3): 27–40.
- MAYER, E., 1952: Seznam praprotnic in cvetnic slovenskega ozemlja. SAZU, razr. prir. med. vede, Dela **5**: 1–427.
- MAYER, E., 1988: Josif Pančič 1814–1888. (Ob stoletnici smrti). Proteus **50**: 323–326.
- MÜLLNER, A., 1901: A. Paulin Flora exsiccata carniolica. Argo **9**: 133–134.
- NÄGELI, C. & A. PETER, 1886: Die Hieracien Mittel-Europas. II. band. Monographische Bearbeitung der Arhieracien mit besonderer Berücksichtigung der mitteleuropäischen Sippen.
- NISSL, von G., 1881: Drei neue *Pyrenomyceten* auf einem Pflänzchen. ÖBZ **31**: 345–347.
- PACHER, D., 1893: Systematische Aufzählung der in Kärnten wildwachsenden Gefäßpflanzen. II. Nachtrag (*Polypodiaceae-Hypopityaceae*). Jahrb. Naturh. Landes-Mus. Kärnten **22**: 25–160.
- PAULIN, A., 1901: Schedae ad Floram exsiccata Carniolicam I. Centuria I. et II. Beiträge zur Kenntnis der Vegetationsverhältnisse Krains **1**: 1–104.
- PAULIN, A., 1902: Schedae ad Floram exsiccata Carniolicam II. Centuria III. et IV. Beiträge zur Kenntnis der Vegetationsverhältnisse Krains **2**: 105–214.
- PAULIN, A., 1904: Schedae ad Floram exsiccata Carniolicam III. Centuria V. et VI. Beiträge zur Kenntnis der Vegetationsverhältnisse Krains **3**: 215–308.
- PAULIN, A., 1915: Über einige für Krain neue oder seltene Pflanzen und die Formationen ihrer Standorte I. Carniola **6**: 117–125, 186–209 (sep.: 1–32).
- PAULIN, A., 1916: Über einige für Krain neue oder seltene Pflanzen und die Formationen ihrer Standorte II. Carniola **7**: 61–72, 129–141, 284 (sep.: 1–25). Ljubljana.
- PETKOVŠEK, V., 1960: Začetki botanične vede pri Slovencih. Zbornik ob 150-letnici botaničnega vrta v Ljubljani. Str. 11–24.
- PETKOVŠEK, V., 1977: J. A. Scopoli, njegovo življenje in delo v slovenskem prostoru. Razprave SAZU. Razred za prirodoslovne vede **20** (2).
- PINTAR, I., 1925: Biatzovszky (Biatzowsky) Ivan Nep. Slovenski biografski leksikon **1** (1): 39.
- PINTAR, I., 1925: Dolinar (Dolliner) Jurij. Slovenski biografski leksikon **1** (1): 142.
- PINTAR, I., 1926: Fleischmann Andrej. Slovenski biografski leksikon **1** (2): 181.
- PINTAR, I., 1928: Hladnik Franc de Paula. Slovenski biografski leksikon **1** (3): 323.
- PINTAR, I., 1928: Janša Klemen. Slovenski biografski leksikon. **1** (3): 381.
- PINTAR, I., 1939: Mediko-kirurški učni zavod v Ljubljani, njegov nastanek, razmah in konec. Habilitacijska disertacija.
- PIRJEVEC, A. & F. KIDRIČ, 1949: Pintar Lovro. Slovenski biografski leksikon **2** (7): 343–344.
- PIRJEVEC, A., 1925: Dežman Karel. Slovenski biografski leksikon **1** (1): 131–135.
- PIRJEVEC, A., 1932: Krašan Franc. Slovenski biografski leksikon **1** (4): 556.
- PISKERNIK, A., 1949: Plemel Franc Seraf. Slovenski biografski leksikon **2** (7): 377.
- PISKERNIK, A., 1949: Plemel Valentin. Slovenski biografski leksikon **2** (7): 377–378.
- PLEMEL, V., 1862: Beiträge zur Flora Krain's. Drittes Jahreshft des Vereines des krainischen Landes-Museums. Str. 120–164.
- POSPICHAL, E., 1897–99: Flora des Oesterreichischen Küstenlandes 1–2.
- RAVNIK, V., 1979: Naše kukavice (*Orchis*) in prstaste kukavice (*Dactylorhiza*). II. Sistematski del. 5. Proteus **41**: 298–301.

- RECHFELD, Ph. J., 1849: Franz de Paula Hladnik. Sein Leben und Wirken, nach vorhandenen Papieren dargestellt. Mittheilungen des historischen Vereins für Krain. Str. 69–86.
- SAVNIK, R., 1968: Zahodni del Slovenije. Krajevni leksikon Slovenije. I. knjiga.
- SAVNIK, R., 1971: Jedro osrednje Slovenije in njen jugovzhodni del. Krajevni leksikon Slovenije. II. knjiga.
- SAVNIK, R., 1976: Svet med Savinjskimi Alpami in Sotlo. Krajevni leksikon Slovenije. III. knjiga.
- SCOPOLI, J. A., 1760: Flora carniolica.
- SCOPOLI, J. A., 1772: Flora carniolica 1–2. Ed. 2.
- SEITNER, M., 1906: *Resseliella piceae*, die Tannensamen-Gallmücke. Verhandlungen der k. k. zoologisch-botanischen Gesellschaft in Wien **61** (1): 174–186.
- SEITNER, M., 1908: Die Fichtensamengallmücke (*Plemeliella abietina*). Centralblatt für das gesamte Forstwesen **34** (5): 185–190.
- SELIŠKAR, M., 1953: Idrija – klasična tla prirodnoznanstva na Slovenskem. Proteus **16**: 65–71.
- SENONER, A., 1860a: Reiseskizzen aus der Lombardei und Venetien. Moskva.
- SENONER, A., 1860b: Reiseskizzen aus der Lombardei und Venetien. Mittheilungen des historischen Vereins für Krain **15**: 42–45.
- STESKA, V., 1933: Medved Jernej. Slovenski biografski leksikon **2** (5): 84.
- SUHADOLNIK, S., 1991: Zupan Tomo. Slovenski biografski leksikon **4** (15): 878–879.
- ŠIVIC, A., 1959: Franc Miklitz. Gozdarski vestnik. Str. 320–321.
- ŠIVIC, A., 1960: Karl Seitner. Gozdarski vestnik. Str. 45–46.
- ŠIVIC, A., 1967: Seitner Karel. Slovenski biografski leksikon **3** (10): 276–277.
- ŠIVIC, A., 1967: Seitner Moric. Slovenski biografski leksikon **3** (10): 277.
- ULLEPITSCH, J., 1884: Botanische Mittheilungen. ÖBZ **34**: 219–221.
- VOSS, W., 1881: Reliquae Plemelianae. ÖBZ **31**: 277–280.
- VOSS, W., 1884: Versuch einer Geschichte der Botanik in Krain (1754 bis 1883). Jahresbericht der Staats-Oberrealschule für das Schuljahr 1884.
- VOSS, W., 1885: Versuch einer Geschichte der Botanik in Krain (1754 bis 1883). Jahresbericht der Staats-Oberrealschule für das Schuljahr 1885.
- WRABER, T., 1969: Iz zgodovine o botaničnih raziskovanjih v Julijskih Alpah in Karavankah. Jeklo in ljudje **2**: 269–290.
- WRABER, T., 1989: Nekaj zanimivosti o herbarijskih listkih. Proteus **51**: 279–280.
- WRABER, T., 1990: Zajčji maki v Sloveniji niso izumrli. Proteus **53**: 51–53.
- WRABER, T. & P. SKOBERNE, 1989: Rdeči seznam ogroženih praprotnic in semenk SR Slovenije. Varstvo narave **14–15**.
- ZAHN, K. H., 1921: Compositae-Hieracium. In A. Engler: Das Pflanzenreich IV. **280**: 94.

Dodatek – Appendix

Pedicularis acaulis Scop.
 Vališ (Bled) in Krain – Avgust 1839.
 V. Plemel Phys. Stud.

- 3 V. Plemel je začel nabirati rastline za herbarij leta 1839.
 V. Plemel started collecting plants for his herbarium in 1839.

Drosera longifolia L.
 v Ročičkim križanci v Bledu
 na Gorenškim – Avg. 1843 –
 V. Plemel Ročičan.

- 4 Prva etiketa, napisana v slovenskem jeziku.
 The first label written in Slovenian.

Allium ampeloprasum L.
 na Kemšici nad Kočano zraven
 škričja gada – 14. avgusta 1845 –
 bral Val. Plemel Preštoki kapl.

- 5 Vrsto *Allium ampeloprasum* je nabral v bližini gada.
 He picked a specimen of the species *Allium ampeloprasum* near a viper.

Scabiosa Hladnikiana Host.
 Glavniko Grindkarov.
 Priu Kopizubringl am Jofen Kulpa. Wien
 444° Jof – Unterkrain.
 21. Juli 1848. legg. Deschman et Plemel

- 6 Botaniziral je tudi skupaj s prijateljem C. Deschmannom.
 He botanized also in the company of his friend C. Deschmann.

Cynoglossum officinale L.
na pokopališču Koproniške žare
na Tičovstini ju leti 1849
bral Val. Remel, ondašni kaplan.

7 Nabiral je tudi na pokopališču.
He collected plants also in graveyards.

Lycium Hyssopifolia L.
na Dobrovški gornji in Jani Hferrin L. Can.
hian bei Güttausandl, in Jani Hferrin
in künzner Dejwayard, Jani von Dobrov.
Kavas uban in Güttausandl jagat Jani Hferrin.
Immunisiral in Dobrova fiefel. - Am 12. Juli
1852 gepflanzt Val. Remel Coop. - Tunt von in
Gepellpflanz mit:

<i>Lysiochila metalis</i> L.	<i>Hypericum humifusum</i> L.
<i>Lythris Portula</i> L.	<i>Veronica scutellata</i> L.
<i>Cerastium minus</i> L.	<i>Galium uliginosum</i> L.
<i>Leptogonum rubrum</i> Wahlbg.	<i>Plantagula Franconica</i> L.
	<i>Senecio palustris</i> L.

8 Na etiketi je popis vrst z
istega nahajališča.
Recorded in the label are
species from the same lo-
cality.

Viola Zoisii Wulf.
Alpen Belšica oban Jani Zois fiefel
Lehrbanyberin - 14. Juni 1857.
Desman.

9 Dobrih 70 let po prvem odkritju je Zoisovo vijolico na Belščici spet našel C. Deschmann.
More than 70 years after the first discovery, C. Deschmann once again came across Zois's violet
in Belščica.

Spiranthes autumnalis Rich.

Karmanjfelldorf - Krain.

29. Aug. 1862.

V. Plemel

10 Na nemško napisanem listku je samo kraj.

Stated in the label, in German, is only the locality.

Spiranthes autumnalis Rich.

na Koroski Beli pod Fertinovim

prodam - Oberkrain.

29. Aug. 1862.

V. Plemel

11 Nahajališče na slovensko napisanem listku je točneje opredeljeno.

In the label, written in Slovenian, the locality is stated more precisely.

Holosteum umbellatum L.

in den Lärchenpflanzl. des H. Pinter

in Lavendel - Oberkrain.

7. April 1869.

V. Plemel

12 Na Breznici je botaniziral v sadovnjaku oziroma drevesnici svojega duhovnega prijatelja L. Pinterja.

In Breznica he botanized in the orchard i.e. forestry plantation of his spiritual friend L. Pinter.

Agrostis vulgaris With.

ganzwiesend Pannofynard.

Jeunambury - Krain.

Empf. Franz. Jos. I. Geb. Tag

18. Aug. 1873.

Plemel

13 Na rojstni dan cesarja Franca Jožefa I. je leta 1873 dobil za svojo zbirko Kranjskih rastlin na dunajski svetovni razstavi medaljo za napredek.

On the birthday of the Emperor Franz Josef I., he was decorated with a medal for progress for his collection of the Carniolian plants which he exhibited at the World Exhibition in Vienna.

Dupleurum aristatum Willd.
 bymuntod Gupnofo
 Malborghet in
 Auauofan. 22
 Fr. Plemel Med. 8 879

14 V. Plemel je svojemu bratu rastline tudi določal.

V. Plemel also determined the plants collected by his brother.

Alb. Is. ranunculoides L. bymuntod
 sou prof. Krašan in Kor. Bela mu
 3. Avg. 1873

Plemel

15 Leta 1873 je F. Krašan obiskal V. Plemla, ki je skrbno zapisal, katere vrste mu je mlajši kolega določil.

In 1873 F. Krašan paid a visit to V. Plemel who carefully noted down which species had been determined by his younger colleague.

Dupleurum ranunculoides L.
 namuntalblitfrjad Gupnofo.
 Malborghet in Kärnten.
 22. Aug. 1849. Fr. Plemel Med.

16 Nepravilno napisanim etiketam je dodal na novo napisane listke.

He amended the labels containing errors by rewriting them on separate labels.

Hepatica triloba DC.
var. alpestris Ledeb. & Hausskn.

Jeruzalem - Krain.
 10. Mai 1878. Plemel

- 17 Zadnji etiketiran primerek v njegovem herbariju.
 The last labelled specimen in his herbarium.

Prunus insidiosa L.
 mirabela - pred farovžem
 v Koroski Beli
 10 April. 1863. V. Plemel

- 18 Zapisoval je tudi slovenska rastlinska imena.
 He also noted down Slovenian names of plants.

Mirabelino perje 29. Jul. 1865.

- 19 Pri drevesih je nabiral cvetoče vejice, ki jim je kasneje dodal še liste.
 With trees, he collected blooming twigs to which he later added leaves.

Sapium Burseriana L.
 na pečovi pod Pohluke v Bledu
 na Krajskem - 13. junčana 1846 -
 bral Fr. Plemel šestosolec.

- 20 V herbariju V. Plemla je veliko primerkov, ki jih je nabral njegov mlajši brat Franc.
 Making part of V. Plemel's herbarium are numerous specimens collected by his younger brother Franc.

Centaurea Calcitrapa L.

Zwischen Buccari und Fiume.
15. September 1846.

F. Plemelj jun.

21 F. Plemelj je nabiral tudi v Kvarnerskem zalivu.

F. Plemelj collected plants also in the Quarnero Bay.

Achillea Millefolium L.
Regensburg am Gnaba Hof
Dr. David Heinrich Hoppe († 7. Aug. 1846.)
am 1. Aug. 1849.

F. Plemelj Med.

22 Vrsto *Achillea millefolium* je nabral v spomin na botanika D. H. Hoppeja.

He collected the species *Achillea millefolium* to the memory of the botanist D. H. Hoppe.

Am Grabe
des
Dr. David Heinrich Hoppe
† 7. Aug. 1846.
Regensburg den 1. Aug. 1849.
Franz Plemelj Med.

23 Eno od pol je opremil s črno obrobljenim listkom v spomin na tretjo obletnico Hoppejeve smrti.

One of the sheets is provided with a black-bordered label to memorize the third anniversary of Hoppe's death.

Ornithogalum Bohemicum L. *Lauahn.*
 na Olčanskim polju, kjer so Švedi
 v sedmoletni vojniki Prago oblegali.
 30/5 1849. Prostoj. Plemel Mod.

- 24 Ko je F. Plemel študiral v Pragi, je botaniziral tudi v njeni okolici.
 While studying in Prague, F. Plemel botanized also in its surroundings.

Juncus bufonius L.
 Gabzunal in Prag.
 mit Hermann Opiz.
 15. Juli 1849.
 Fr. Plemel Mod.

- 25 Rastline je F. Plemel nabiral skupaj z botanikom Opizem.
 F. Plemel collected plants together with the botanist Opiz.

Papaver pyrenaicum DC.
 na Zelenici (planini) 1/8 851.
 Fr. Plemel Mod.

- 26 Slovensko napisan listek F. Plemla.
 A label written by F. Plemel in Slovenian.

Papaver pyrenaicum DC.
 bei Kitt. nigra species
 bei Koch in gelber Variet. ist
 Pap. alpinum L. - Kavaentien:
 Alpe Salawiza - Train.
 1. Aug. 1851.
 Fr. Plemel Mod.

- 27 Nemško napisan listek z istega
 nahajališča.
 A label written in German and
 referring to the same locality.

Papaver alpinum L.
Pap. pyrenaicum DC.
 на Зеленици (планини) 1/8 1851.
 П. Племелъ Иед.

28 Tretja verzija listka pa je v cirilici.
 A third variant of the label in Cyrillic characters.

Lieversia montana Spre.
 na Travniku pod Mangartom.
 19. Avg. 1851. Fr. Plemel
 v družbi G. Deschmanna in Kastelica. (Kast.)

29 V avgustu 1851 je bil F. Plemel na Mangrtu skupaj z Deschmannom in Kastelicem.
 In August 1851 F. Plemel climbed Mangrt in the company of Deschmann and Kastelic.

Physicium comosum L.
 Auf dem im hohen Saum Lungen
 Steiner bei Maistauern 1847

30 V herbariju V. Plemla so primerki K. Janše.
 The herbarium of V. Plemel comprises specimens collected by K. Janša.

Silene rupestris L.
 Auf der Wurzen.
 1849. K. Janša
 Botanik.

31 K. Janša je vrsto *Silene rupestris* nabral na koroški strani Korena.
 The species *Silene rupestris* was collected by K. Janša on the Carinthian side of Koren.

R 12/VIII - 14615

Kakor sem prejel pismo botanika Valentin
Plemelj? Z vašim nalaganjem potoval ~ Jastrebovo jezero, ~
Ziher Fran Dolžan, ~ Kranjski jezeri - tako sem
Društvo in Rimske in Italije sploh, domov nekam priti.

Ničesa pričujočega nisem vedel, jaz, solovčev
je vse on. Nujno podpisano in grafično to, da sem bil
jaz nabiral.

Ker je tega možno videti nekaj ob rastlinah,
ne pozabi ga narediti več. Z mbrdnimi agilitetami
in nedostopno priradostjo se je tiskal kraj, vneti.
Kar svetil se mi je predstavljal njegov prijatelj obraz.

Da bi bil Valentin Plemelj obiskoval v istem času
- pa bi mi bilo vtegnilo botaniko in svetovno zgodovino.
Okruglo, p. Nanko, tisto po Vel. noči - 23/4 1919.

Tomaz Zupanc.

Poreč.
18. Maj 1875.
Na biskupovem
travniku "Molin del
Padio" (= Mola in
riva, Mühl am Ufer).
Stupe

- 36 Listek iz mape nedoločenih in neurejenih rastlin, ki jih je nabral T. Zupan v Poreču maja 1875.
A label from a map of undetermined and unplaced plants collected by T. Zupan in Poreč in May 1875.

Piperidium Calceolus L.
bei Nesselthal in Poreč
25. Mai 1848.
leg. B. Medved Pörsch.

- 37 V herbariju V. Plemla je nekaj pol župnika J. Medveda.
The herbarium of V. Plemel includes some sheets of
the parish priest J. Medved.

Dentaria bifolia W. K.

In der Gegend zwifchen
Ljubanov und Porenbrunn
11. Mai 1848 Škofic

- 38 V herbariju V. Plemla so primerki A. Škofic.
V. Plemel got some specimens from A. Škofic.

Stachys polytachyos
Ullepitsch 1843

- 39 J. Ullepitsch je v zbirko prispeval le eno polo.
One sheet only was contributed to the collection by J. Ullepitsch.

Hieracium saxatile Jacq.
Steffelsal bei Gottsfan in Krain
6. Juli 1849 - leg. V. Plemel Casp.
J. Dollner, Legt. für Krain unv.

- 40 Vrste iz rodu *Hieracium* je V. Plemlu določil J. Dolliner.
The species from the genus *Hieracium* were determined for V. Plemel by J. Dolliner.

Daphne blagayana Freyer
St. Laurentii-Lamy in Bellis,
quartz in Krain leg. nui
1844

Dolliner

- 41 Na Sv. Lovrencu je Dolliner nabral vrsto *Daphne blagayana*.
Dolliner collected the species *Daphne blagayana* on Sv. Lovrenc.

Festuca Myurus ^{Ex herb. Coll. Hoff.}
Vulpia Pseudo-Myurus Willden.
V. Sallach 842. Eg. Fleischm.

- 42 Vrsto *Vulpia myurus* je nabral A. Fleischmann.
The species *Vulpia myurus* was collected by A. Fleischmann.

Potentilla nitida L.
 zljuzgandot Gungorbaud-
 Olga Špik br. Kronau-Krain.
 15. Avg. 1872. Engelthaler

43 H. Engelthaler je na Špiku nabral vrsto *Potentilla nitida*.

The species *Potentilla nitida* was collected by H. Engelthaler in Špik.

Saxifraga lanuginosa W. K.
 Polymacropoda in
 Banat.
 legit J. Pančić.

44 V Plemlovem herbariju je tudi pola J. Pančića.

Plemel's herbarium includes also a sheet of J. Pančić.

Nöhringia diversifolia, Doll.
 Prof. R. Graf alpe in Längg.
 legl. Rainerus Graf.

45 Pater R. Graf ima v Plemlovem herbariju eno polo.

One sheet in Plemel's herbarium comes from R. Graf.

Trifolium alpinum L.
 Vom Monte Adamello
 in dem commonen Olgan,
 l. s. Gloracki.
 Carl Heinricke

46 Vrsto *Trifolium alpinum* je V. Plemelu v pismu postal graški botanik E. Heinricheher.

The species *Trifolium alpinum*, enclosed in a letter, was sent to V. Plemel by the Graz botanist E. Heinricheher.

HERB. BOT. INST. UNIV. LJUBLJANA (LJU) N° 8080⁴
HERBARIUM PLEMELIANUM

(V. PLEMEL, 1820-1875)

Grac bei St. Pölten - Krain -
Vlas. niveis - 31. Juli 1849 -

V. Plemel

0456/1

Manne ist die pflanzenliche Gattung Dactylorhiza
Pflanzenarten alle herangezogen bei Grac
Vlas. niveis bei St. Pölten herangezogen
beim Pöchlitz als eine neue Art
beschrieben, jedoch ist diese Art
aufmerksamer Untersucher für eine
neue Art angegeben worden - Plemel

Dactylorhiza maculata (L.) Soó
subsp. transsilvanica (Schur) Soó

det. V. Ravnik

1975

47 Podvrsto *Dactylorhiza maculata* subsp. *transsilvanica* je že leta 1849 nabral V. Plemel in pravilno ugotovil, da gre za nov takson.

The subspecies *Dactylorhiza maculata* subsp. *transsilvanica* was collected by V. Plemel already in 1849. He correctly stated that a new taxon was concerned.

ZOBODAT - www.zobodat.at

Zoologisch-Botanische Datenbank/Zoological-Botanical Database

Digitale Literatur/Digital Literature

Zeitschrift/Journal: [Scopolia, Journal of the Slovenian Museum of Natural History, Ljubljana](#)

Jahr/Year: 1992

Band/Volume: [27](#)

Autor(en)/Author(s): Praprotnik Nada

Artikel/Article: [Botanist Valentin Plemel and his Herbarium. 1-42](#)